

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko. *

Letnik XIV.

1904.

Sešitek 5. in 6.

Doneski k zgodovini Bleda in okolice.

Spisal Franc Pokorn.

(Dalje in konec.)

15. Rudarske in gozdne zadeve. Škof Tomaž poroča nadvojvodi Karolu 12. februarja 1587: »Ze l. 1584. sem se radi rudarskega sodnika pritožil¹⁴⁾, ker sega v rudarske in kovaške zadeve na svetu blejskega gospostva v kljub starim pravicam in svoboščinam, s katerimi sem se izkazal in jih predložil, a odgovora na to še ni.« Zatorej prosi škof nadvojvodo, da naj kot katoliški vladar ne pusti kratiti imenovanih starih pravic, kajti vsi rudarji, kovači in delavci so njemu kot gospodarju gospostva prisegli pokorščino. Novi rudarski zakon naj se za njegovo gospostvo odpravi ter naj ostane pri starem.

Istega dne piše škof tudi v Gradec dr. Volbanku Schranzenu, proseč ga, naj pripomore k ugodni rešitvi označene zadeve. Tudi krškemu škofu je pisal pet dni pozneje za posredovanje v tej stvari.

Nadvojvoda Karol 9. marcija 1587 odgovarja škofu, da priznava posestne pravice škofove na blejskem gospostvu ter da mu jih noče kratiti. Škof naj pa tudi ve, da je on (vojvoda) kot vrhovni knez dežele kranjske podedoval od svojih prednikov njim lastne regalije glede rudnikov in da deluje popolnoma v svojem pravu, ako zahteva, da se izvršujejo določbe gozdnega

¹⁴⁾ Glej št. 9. v tem spisu!

rudarskega reda. Upa torej, da bode škof to pripoznal, da so rudarji in drugi te vrste v prvi instanci podložni njemu in od *njega nastavljenemu rudarskemu sodniku. To poročilo je podpisal vitez Ivan Khissl.

Škof nato še enkrat prosi nadvojvodo dne 30. aprila 1587, naj za blejsko gospostvo prekliče svojo jurisdikcijo glede rudarstva, da ostane, kot je bilo že od nekdaj v navadi, da imajo namreč škofje v vsem svojem posestvu prvo instanco, torej popolno oblast v vseh zadevah, kakor so jo pred petsto leti prejeli od rimskih cesarjev.

Kako se je ta zadeva rešila, nam nadaljni akti ne povedo. Skoro gotovo se je naposled škof udal novemu rudarskemu redu, ker je nadvojvoda po drugi strani skušal pomagati fužinarjem, da je njih delo bolje uspevalo. To bi sklepali iz nekaterih poznejših opazk v tem oziru. Leta 1606., 24. januarja, piše škof Krištof Andrej pl. Spauer ¹⁵⁾, brat zgorej omenjenega Janeza Tomaža, naslednik Andreju Avstrijskemu, blejskemu oskrbniku Janezu Krist. Kirchmaierju, da naj pazi na to, da fužine in ogljarji gozdov ne bodo preveč izsekavali, in, ako kaj opazi poškodbe, naj kaznuje po zaslugi provzročitelje. Dne 4. septembra istega leta pa naznanja škof nadvojvodi Ferdinandu v Gradec, da mu je 14. marcija pisal blejski glavar baron Anton pl. Spauer glede lova, divjačine in drugih pravic v Bohinju in sporočil, da se mu gozdar ustavlja, da ravna po svoji glavi, kot bi škof ne imel nobenih pravic več na svojem gospostvu, v kateri zadevi ga prosi pomoči. To kaže, da škof ne smatra več sebe, ampak nadvojvodo za prvo odločivno instanco.

Ravno to spoznamo tudi iz nekega škofovega pisma iz leta 1590. z dne 2. oktobra, v katerem naroča škof blejskemu glavarju, da naj pazi na gozdove, da se svojeglavno ne bodo izsekavali, da se ne pride v konflikt z gozdnim sodnikom, kakor se je to godilo za oskrbovanja Ivana Jožefa Lenkoviča.

¹⁵⁾ Vladikoval je od l. 1601. do 1613.; umrl je 10. januarja 1613.

16. Instrukcija za škofovska komisarja. Škof je dal 29. aprila 1589 svojima komisarjema: Volbanku Hulsenu in dr. Jeronimu Manikoru, škofijskima svetnikoma, ki sta odšla na Bled, navodilo v sledečih zadevah: 1.) Dne 6. ali 7. maja naj bodeta gotovo ondi, da z grofoma Žigom in Rajkotom pl. Thurn obračunata, ker o sv. Juriju neha njuna služba. Termin namreč glede odstopa se jima je bil podaljšal zato, ker sta obljubila, da sama obravnata zadeve glede 24. zaprtih kmetov iz Ribnega in Bohinjske Bele, glede verskih homatij, rudnikov, gozdov (z radovljiškim gospostvom), ter glede rovtov. Poizvedeti morata, če se je vse to že izvršilo, če se je eksekucija glede luterancev uredila, kar se mora do sv. Mihaela zgoditi, da se potem predlaga katoliški oskrbnik v potrditev, grofa pa odstopita vse: graščino, urbar in pisma. 2.) Za slučaj, da onih 24 kmetov še ni izpuščenih, naj grofa k temu prisilita, da se to zgodi; ako bi se branila odstopiti gospostvo, naj vse ukreneta, da se to izvrši. 3.) Grofa naj skrbita, da bode glede inventarja vse v redu. 4.) Grofa morata za l. 1587/1588. zastalo najemščino 1500 renskih proti pobotnici komisarjema odšteti. 5.) Komisarja imata oblast, da se pogajata z grofoma, toda le, ako sta voljna pogajati se glede verskih zadev, glede 24. kmetov, če še niso izpuščeni, glede nastavljenja novega oskrbnika itd., da se vse to res izvrši, ker drugače bi se reklo škofijstvo za nos voditi in mu škodovati. Tudi dolg naj poravnata, ako ne, pa komisarja vzameta gospostvo v svojo oblast tako dolgo, da škofijstvo reši vso zadevo. 6.) Komisarja posredujta tudi pri deželni vladi, da se luteranci odstranijo in s katoličani nadomesté v posestvu, kakor je zapovedal sam nadvojvoda Karol, da pride verska zadeva v pravi red. 7.) Poizvedeti je treba tudi, v kakem stadiju je že zadeva Lamberbove pravde. 8.) Stori naj se sploh vse, kar je škofijstvu in dobri stvari na korist.

Kakor se vidi iz drugih pisem, sta komisarja odločno delala po naročilu, in sicer z dobrim uspehom, kajti dne 31. majnika istega leta odgovarja škof na njuno poročilo, da

ga veseli, da je 24 kmetov proti odškodnini osvobojenih, da se je okrog 60 luterancev izpreobrnilo, da le 5 ali 6 oseb ni bilo o veliki noči pri spovedi itd. Ker grofa prosita, da bi še ostala, bi se moglo to zgoditi le, ako bodeta verske zadeve podpirala, ako zapadli denar plačata, in če sploh skrbita za blagor gospostva, in sicer bi se jima odlok podaljšal še do sv. Jurija. Štirinajst dni pozneje pa naroča škof komisarjema, da naj se pristava in drugo popravi, živina oskrbi in stari oskrbnik naj še ostane, ker sta mu tudi sporočila, kaj sta dosegla pri deželni vladi glede luterancev.

Nato pa škof 12. avgusta istega leta poroča nadvojvodi, da je poslal komisarje na Bled, da je 16 posestnikov odšlo po razsodbi proti odškodnini posestva, 17 kmetov se je pa izpreobrnilo. Ker pa so zapeljivci še v okolici, zahtevali so komisarji od njih pismeno zavezbo, da prostovoljno ostanejo zvesti katoliški veri, ako pa zopet odpadejo, tedaj pripadejo kmetije takoj gospostvu. Objednem ga prosi škof, da naj zapove sedanjemu blejskemu glavarju grofu Žigi pl. Thurnu, ako pride zopet kak luteran v blejsko gospostvo hujskat ljudstvo, da naj ga takoj odpravi in kaznuje, ker je obljubil, da bode podpiral zadeve katoliške vere. Nadalje mu pove, da so trije jako strastni zapeljivci iz radovljiškega gospostva v blejski okolici, kateri nadlegujejo podložnike in delajo na škodo veri, namreč: Jurij Pavšin s Sela, Jurij Močnik z Bobna (zu Auriz) in Mandelc (Mandliz) z Bleda. Ti delajo zgago povsod, zato naj se odpravijo, kakor tudi v bližnjih Begunjah predikant Peter Kuplenik, ki ljudstvo bega. Nadvojvoda Karol obljubi 3. novembra istega leta po svojem dvornem kancelarju dr. Volbanku Schranzenu škofu pismeno, da mu bode pomagal v omenjeni zadevi kar najbolj mogoče. Pripomni pa, da naj se grof Žiga pl. Thurn ne imenuje »blejski glavar«, ker je to čisto novo, marveč kakor poprej »blejski oskrbnik«, ali »kaščar«, ali »imetelj-najemnik gospostva«.

Istega dne naroča nadvojvoda Karol deželnemu glavarju, da naj takoj izžene zgoraj imenovane radovljiške hujskače iz

blejskega gospostva ter kot rogovileže zoper vero kaznuje, naj bivajo, koder hočejo. Ravnotako daje istega dne nadvojvoda stroga naročila grofu Žigi pl. Thurnu na Bledu glede zapeljivcev, da naj jih izžene od tam ter prepove pod kaznijo bivati ondi, ker so veri na kvar. — Dne 23. julija istega leta je pa pisal tudi Juriju Andreju Kazianerju v Begunjah glede ondotnega predikanta tako-le: »Tvoja mati Julijana, kateri smo odposlali že več odredb glede odprave ondotnega predikanta, nič ne uboga. Tudi se ne zmeni za grožnjo cerkvene kazni, katero je raztrgala. Ker ostane trdovratna, imamo dovolj vzroka, da jo kažnjemo z nemilostjo. Po očetovsko te opomnimo, da odpraviš predikanta in luteransko cerkev podereš, da se začne živeti zopet po poprejšnjih cerkvenih odredbah, da tedaj ne zapadeš kazni, ki bi te pri naši resnobi hudo zadela«.

Uspeh teh nadvojvodovih ukazov je bil, da so omenjene tri hujskače pregnali iz blejskega gospostva, predikanta Petra Kuplenika so prijeli, njegovo kočjo pa podrli, kakor je škof zapovedal. To se je zgodilo po vplivu blejskega glavarja grofa Žige, ki je tudi pri Kazianerjevih delal na odpravo luteranstva, za kar se mu je škof 3. februarja 1590 pismeno zahvalil in ga prosil, da naj se potruži za verski red ondi kar največ more.

17. Razne zadeve. Začetkom leta 1590. je povodenj, kakor šest let poprej, zopet napravila Brejcem v Bohinju mnogo škode. 18. januarja 1590 piše škof glavarju, da naj vso poškodbo pregleda in preceni ter poroča, koliko bi se ljudem dalo popusta na davkih in kako bi se po povodnji poškodovani svet dal popraviti. Leta 1585. se jim je bila odpustila desetina. Spodbuja naj Brejce, da opustošeni svet popravijo in obdelajo, sicer ne dobe nobenega spregleda na davkih.

Naroča mu dalje dne 3. marcija 1590, da naj ravna po pravici, kakor je od nekdanj navada na Kranjskem, o zadevi rovta, ki ga je neki luteran nameraval proštu na Bledu za 60 renskih prodati. Dne 26. junija istega leta pa mu piše, da naj podložnika Jurija Pretnar-ja varuje proti napadovalcem na njegovem posestvu.

Nadalje škof dne 2. oktobra pohvali glavarja, da se jako briga za zadeve gosposčine ter jih urejuje modro. Zato mu daje o tem to-le navodilo: Kar se tiče prepira z radovljiškim gospostvom, naj komisija poravna to stvar. Naznanja mu, da gozdi, lov in ribštvo v Bohinjskem jezeru spadajo pod oblast blejskega gospostva na podlagi podarilnega pisma iz leta 1011., čigar prepis se hrani na Bledu. Naroča mu, da naj fužinarjem na Jesenicah in na Dovjem (Ivanu Aleksandrinu) ne brani sekati les na Krmi za njihovo porabo, da se ne bodo pritoževali pri deželni vladi, kajti fužinarje je treba podpirati. Skrbeti je le treba, da se gozdi preveč ne opustošijo in da se ohrani pravi red. Tudi naj fužinarjem gozde ceneje daje v najem, kakor je navada sploh na Kranjskem. Da se ne pride v konflikt z gozdnim sodnikom, kakor se je godilo pod glavarjem Lenkovičem, naj skrbi, da se ne seka svojeglavno. Gozde izsekati in rovtve napravljati je strogo prepovedano. Kdor pa ne uboga, naj ga kaznuje po zasluženju. Po stari navadi držati se je tudi cerkvenega žegnjenja v Gorjah in v Zasipu. Kar ima blejsko gospostvo dajati radovljiškemu gospostvu, naj se daje po stari navadi. Nekateri Bohinjci dajejo najemščino od lova in ribštva v jezeru radovljiškemu gospostvu, a vsled tega še ne spada lov in ribštvo pod radovljiško gospostvo, ampak še vedno pod blejsko. Naroča mu slednjič tudi, kakor je uredil na Javorniku plačo 40 renskih od »Buzele«, ravno tako naj se potruzi, da tudi od Lenkovičevih fužin v Bohinju doseže primerno odškodnino, kakor se spodobi, glede drv na podlagi reverza.

Dne 23. oktobra istega leta so bile na vrsti pritožbe podložnikov. Ambrož Vidic se pritoži, da ga je glavar grof Žiga pl. Thurn radi tega, ker je pred sv. Lovrencem posekal in požgal nekaj hoste, da izboljša rovt, dal 10 dni zapreti v stolp in ga tudi proti temu ni izpustil, da je dobil poroka, ki je bil njegov oče, star mož, in da je potem tudi tega tri dni zaprl. Vrhu tega pa ga je še kaznoval z denarno globo 20 gld.

Luka Ambrožič se pritoži, da ga je glavar kaznoval z denarno globo 115 gold. in zaporom 20 dni (za jed in pijačo

je moral sam skrbeti) radi tega, ker je okrog sv. Lovrenca brez njegove vednosti in volje v Radovni nastal ogenj na njegovem svetu. Ko ga je izpustil iz zapora, mu je pa zapovedal, da mora za 14 dnij svoje najemno posestvo zapustiti, in, ker tega ni hotel storiti, mu je glavar dal hišo in vrata zadelat, poleg tega pa je še zahteval od njega, da mora plačati neki davek, ki ga je že plačal Lenkovičevki.

Jernej Fertin se je pritožil škofu zoper glavarja glede svojega rovtu in domovja nad Koroško Belo zraven Noča v hribih pod Belšico (Welschiz), kar je imel že njegov oče, ki je plačeval po 2 zlata gosposčine, 26 štirjakov (paceos) in 2 kr. upornine (Pundtgelt) ter dače dve jagnjeti. Desetine je redno dajal od tega 2 zlata in za črno vojsko po urbarju 6 renskih 10 kr. Tudi ni nikdar čez stare meje »Pidmarke« kaj vzel, a vender mu je glavar 9 renskih 30 kr. več davka naložil ter poleg tega še 5 renskih od beljanske »gmajne«, katere sploh ne uživa.

Škof zahteva od glavarja pojasnila v teh zadevah ter mu naroča, da naj pritožnike v miru pusti za čas, da on stvar razsodi in odloči. Precej dolgo se je pa pletlo, preden se je zadeva uravnala.

Na podlagi glavarjevega pojasnila je škof o napominanih zadevah takole odločil z rozsodbo dne 6. februarja 1591.: Da je Ambrož Vidic rovt izboljšal, naj bode, če tudi se je to brez dovoljenja zgodilo, toda kazen je bila preostra, zato se mu mora denarna globa spregledati. Luki Ambrožiču, ki je gozde opustoševal in več rovtov napravil, naj se rovti vzamejo ter gospostvu služni store. Ker je pa nekaj kazni že prestal, naj se odslej milejše ž njim postopa, četudi je zaslužil kazen. Glede Jerneja Fertina je pa škof zapovedal glavarju že dne 14. decembra 1590., da mora zadevo pravično rešiti in da ga ne sme protipostavno nadlegovati.

Leta 1590. so se kmetje in podložni na Koroški Beli pritožili zoper glavarja radi planine »Sušica«, radi davkov, robote, sira, rovtov itd., zlasti pa, da so njemu morali v svojo škodo živino prodajati. Vrban in Janez Noč, stričnika, se

pritožita, da zahteva glavlar od vsakega po pet in pol renskih, torej 11 renskih več davka od rovta, ki ga imata nad Koroško Belo, kot se je plačevalo nekdanj. Jurij Pristav iz Spod. Gorij se pritoži, da je moral plačati desetinski vinar od 360 renskih, ki ga je njegov porok Jurij Legat plačal. Gregorij Stojan iz Potokov prosi, da bi se mu kot revežu vsled slabe letine pomagalo, ker je desetinski vinar 51 renskih plačal ter tudi najemščino poravnal. Jakob Pretnar z Bleda je menil, da ni bil dolžan plačati desetinskega vinarja, ker je kmetijo prevzel na način odkupa, vendar se mu je zagrozilo, ako ne plača, da bode zadostil v ječi. Luka Mawolt »zve Puerkham« se pritoži, da mu je glavlar samooblastno vzel 64 koz na njegovi planini in 14 voz krme. Poleg tega mu je pa naložil še 50 zlatov kazni, planino mu vzel in 4 vozove krme je moral njemu na Bled pripeljati. Jurij Dienstmann je plačal 60 renskih, a glavlar mu ni hotel dati pobotnice, marveč ga je zasramoval.

Glede teh pritožb je škof dne 6. februarja 1591 razsodil na podlagi glavlarjevega pojasnila, in sicer tako: Podložnim kmetom na Koroški Beli da odlok, da glede davkov in planine »Sušica« ostane pri glavlarjevi določbi. Glede robote, primščine in prodaje živine zapove škof glavlarju, da naj skrbi, da se podložni ne bodo pritoževali zoper njega kot krivičnika. Kar se pa tiče rovtov, sira in sekanja gozdov, naj ostane pri glavlarjevi prepovedi. — Vrban in Janez Noč sta rovti zboljšala, torej naj ostane povišana najemnina, ker lahko izhajata. Poleg tega sta se pa tudi sama pobotala z glavlarjem. Jurij Pristav se je vpisal v urbar ter se davku podvrgel, zato naj pri tem ostane, ako pa ni zadovoljen, naj se pritoži na deželno oblast. Gregorju Stojanu je škof odpustil 30 renskih, za ostalo pa počaka do srede posta. Jakob Pretnar se je pobotal z glavlarjem in ječa se mu je odpustila. Luka Mawolt (Maierholdt) je bil pa res kriv, kakor je škof izvedel, ker je on sosesko dobravsko (am Hardt) odpodil od planine in sam ondi pasel svoje koze, veliko in malo drevje sekal ter provzročil ondi požar, ki je napravil po nepristranskih cenilcih škode 150 ren-

skih, za kar ga je glavar izdal deželni sodnji; tudi je popolnoma opravičeno, da mu je vzel 58 koz. Kar pa se tiče zadeve Jurija Dienstmanna, je škof zapovedal, da mu mora glavar dati potrdilo, ker je vse z obrestmi vred poravnano. Poleg tega je glavarja tudi pokaral, da ne ravna prav proti podložnim.

Iz navedenih zadev je jasno, da je glavar mnogokrat postopal s podložniki blejskega gospostva svojevoljno. Nič ni čudno, če so podložniki bili razburjeni, in če so v svojih stiskah iskali pravice pri škofu, ki je stvar trezno preiskal, modro razsodil in odločil v blagor podložnim, ako je le mogel.

18. Prisega podložnikov. Zanimiva je prisega podložnikov blejskega gospostva ob nastopu novega škofa, ki je bila pisana v nemščini, a jo je tolmačil ljudem vselej kak duhovnik, navadno radovljiški kapelan. Po smrti škofa Tomaža, dne 25. februarja 1591, kakor smo zgorej omenili, je nastopil vladikovanje meseca aprila že škof Andrej. Zato je škofov namestnik v Briksenu dne 18. julija i. l. naznanil blejskemu glavarju, da bo dne 27. avgusta prišla na Bled komisija, ki bo v škofovem imenu sprejela udanostno spoštovanje in prisego podložnikov, kakor je sploh v navadi. Kot komisarja sta bila takrat briksenski stolni prošt David pl. Spauer ter že znani doktor Jeronim Manikor. Pred tema dvema so prisegli podložniki sledeče:

»Mi veleslavnega briksenskega ustava podložni in kmetje, spadajoč pod gospostvo Bleda in proštije na Otoku, prisegamo prečastitemu presvetlemu in visokorodnemu knezu in gospodu Andreju, kardinalu avstrijskemu, škofu konstanškemu in briksenskemu z vzdignjenimi prsti k Bogu in svetnikom prisego, da bodemo njegovi visokoknežji Milosti, kot pravemu svojemu naravnemu knezu in gospodu briksenskemu, in po njegovem visokoknežjem odhodu (ki ga naj Bog vsemogočni dolgo časa zabraniti blagovoli) prečastitemu stolnemu kapiteljnu tukaj, in do potrdila in prihoda kakega drugega škofa, zvesti, pokorni in udani, njegovi visokoknežji Milosti in ravnoistemu briksen-

skemu ustavu prej korist, blagor in pomoč pospeševali, škode varovali in razodevali in vse to nasproti njegovi visokoknežji Milosti in ravnotege ustavu in po njegovem visokoknežjem milostnem odhodu ondotnjemu stolnemu kapiteljnu, na način, kakor se nam predlaga, storiti hočemo, kakor se spodobi, da udani, zvesti in pokorni podložni nasproti svojemu pravemu naravnemu knezu in gospodu store, in kakor so naši predniki do sedaj vedno radovoljno in pokorno radi storili. Kakor nam vsem in posameznim vsakemu s tem Bog pomagaj in vsi svetniki. «

Komisarja sta imela pri tem obisku tudi posebno navodilo od škofa in sicer: 1.) Da naznanita podložnim nastop novega škofa ter od njih vzprejmeta prisego udanosti in pokorščine. Dalje, da obvestita grofa Žigo pl. Thurna Valsasino, da mu je še dovoljeno oskrbnništvo, podložnim pa zapovesta, da so mu pokorni ter odrajtujejo, kakor do zdaj vse davščine; oni pod proštijo pa proštu. Ako imajo podložniki kake pritožbe, naj jih rešujeta, važnejše pritožbe pa pošljeta škofu. 2.) Na podlagi reverza iz l. 1589. za umeščenje grofov Rajkota in Žige, ki ga imata seboj, so nekatere točke, katere naj izvršita po ukazu, kakor verske zadeve, Lambergova pravda, odprava pašnikov in rovtov, nadalje, če je 40 renških najemščine od »Buzele« na Javorniku že v redu, če je najemnina od Fužine v Bohinju glede rabe lesa že plačana, naj poizvesta, če ima kmetijo v Radovljici, katero je imela Marina, žena Matije Baltazarja, kak katoliški človek, ali ne. 3.) Komisarja naj odgovorita grofoma pl. Thurn na njuno pismo z dne 16. junija 1591 glede planine »Musacla«, da škof nima nobenega pomisleka radi tega. Podložnik Luka Maroldt je obljubil letnih 4 renške dajati od nje, torej naj se izvrši to, kakor pri drugih planinah. Glede planine »Losiak«, katero je Jakoblin nase spravil, je prav, da se gospostvu nazaj da, in on ostane pri svojem. Glede robote sena in glede tovorjenja naj komisarja poizvesta, kaka je bila od nekdaj navada, in slednjič naj se ljudem zabiča, da gozde sekati in rovte napravljati je strogo prepovedano; dosedanji kršitelji tega reda naj se pobotajo z gospostvom. 5.) Oskrbnik grof Žiga

naj poravna svoj dolg na davkih, in sicer v tirolski uradni veljavi. Sploh se razvidi iz vseh zapiskov, da so vsi oskrbniki glede svojih dajatev radi ostajali na dolgu. 6.) Komisarja naj pregledata vpričo grofa inventarje. Takrat se je namreč v nadstropju pri kapeli nekaj popravilo. 7.) Poprašati je treba tudi, kakšno je obnašanje grofa in njegovega oskrbnika do podložnih. Ljudje so se pritožili, da se dvakrat pobira kupna desetina pri nakupovanju posestev, kar se je od nekdanj godilo le pri vzprejemu posestva. Bohinjci so se pa pritožili glede tovorjenja, da eden od tega poleg 40 renških plača še 53 kr. 1 vin. davka. Glede tega je treba poizvedeti, kakšna je bila navada že od nekdanj v deželi, da se pravično uravna.

19. Graščinske in proštisjske zadeve. Škofov namestnik piše dne 14. julija 1592 glavarju na Bled, da se z žalostjo jemlje na znanje pretužna vest, da so Turki vzeli trdnjavo Bihač in druge gradove. Ker bode nadvojvoda Ernst z deželnimi stanovi mislil na sredstva zoper zakletega sovraga krščanstva, bode gotovo tudi kardinal potrebno ukrenil za varstvo blejske graščine, kar bode že naznanil. In to je storil 18. avgusta istega leta, ko je določil, kako naj se podložniki postavijo v bran Turku, če bi prišel na Bled, in kako naj graščino zavarujejo. V to svrhu je v njej za rabo 1 velika puška (Topplhaggen¹⁶⁾), 2 počeni puški, 1 navadna puška, 12 helebard, 12 nizozemskih pušk (Halbhäggen). Vse naj se osnažijo in pripravijo, ako jih manjka, naj se dopolni število po inventarju. Glavar je nato priporočil, da bi se nakupilo 200 novih helebard in ravno toliko drugega ročnega orožja za podložne, a odgovorilo se mu je, da se to zamore le polagoma zgoditi, ker je trda za denar. Hišnik na blejskem gradu je bil takrat Kozma Fabrony, ki je navadno prenašal pisma in denar z Bleda v Briksen. Za popravo gradu se je dovolila l. 1593. svota 51 renških 18 kr.

Podložniki proštije na Bledu so se pritožili škofu, da jih oskrbnik Gregor Jernejec muči in jim silo dela. Brez vzroka

¹⁶⁾ Glej »Izvestja« III, 85.

jim je ob bohinjki Savi siloma vzel 15 krav, katere je 3 tedne sam imel v svojo korist na planini »Valser«, in le z veliko težavo jih je proti odškodnini 100 zlatov nazaj dal kmetom, katere je po nedolžnem imel 3 dni v stolpu zaprte. Namestnik škofov piše 14. julija 1592. l. glavarju radi te zadeve, da naj jo pravično tako uravna, da se ne bodo podložniki pritoževali. Ravno takrat mu tudi sporoča, da je prav, da je cerkveno predstojništvo na Otoku napravilo kupno pogodbo z Jurijem pl. Grimšičem glede desetine na Kupljenku, za kar se bodo zdaj napravila še potrebna pisma. Kar se pa tiče zamembe neke Grimšičeve kmetije s proštijo, naj jo natanko popiše, koliko da nese itd., ter ali naj se vsled tega letne dače od proštije povišajo, ali ne, ker so se pred več leti znižale, potem se bode o stvari razpravljalo in odločilo. Kmetijo je takrat imel Ahacij pl. Grimšič. Nadalje mu i. l. sporoča, da je zvedel iz poročila komisarjev, da Grimšič ribari v Bohinju v vodah na blejskem gospostvu, češ, da mu je kot plemiču in posestniku dovoljeno. Naj poizve pri gospej Lenkovičevi, kako je bilo ob času oskrbnitva njenega moža ali za glavarjenja Auerspergovega, če mu je on rade volje dovolil, naj o tem poroča.

20. Odslovljenje glavarja Žige pl. Thurna in njegovega naslednika na Bledu. Znano je, ako se da kako posestvo v najem za gotov čas in določeno svoto, da se najemnik skuša kar največ mogoče za časa najema okoristiti, četudi na škodo lastnika. Tako se je godilo tudi z najemnino blejskega gospostva. Razni plemenitaši, kakor Kreigh, Auersperg, Lenkovič, Thurn, so imeli v najemu ali v oskrbnitvu blejsko gospostvo za določeno svoto, katero so vsako leto plačevali škofom v Briksen, seveda največkrat še-le po večkratnem izterjavanju, sami so se s tem dobro okoriščevali, podložne pa stiskali in po suženjsko ž njimi postopali. Bilo je vedno polno pritožb na škofa radi tega, zlasti še, ker glavarji niso sami redno bivali na Bledu, marveč so po svojih oskrbnikih vodili vse zadeve gospostva. Taka je bila tudi z glavarjem Žigo pl. Thurnom Valsasino, kateri je le redkokdaj bival na Bledu,

četudi je celih osem let glavaril. Ze zgoraj pod točko 17. smo navedli več pritožb, a niso jedine. L. 1595. se je že o sv. Petru pritožil prošt Sebast. Konstantin Seebacher zoper glavarja v raznih zadevah. Namestnik škofov je pisal Žigovemu sinu Karolu, da bode to zadevo obravnavala komisija, ki pride na Bled dne 21. aprila bodočega leta. Tudi Kaspar Mleko iz Zaspaga, podložnik gospostva Kamnik (»Stein«), se pritoži zoper glavarja glede nekega denarja, ki ga mu noče povrniti za neki rovt, ampak ga je deponiral v roke oskrbniku Gregorju Jernejcu. Zapovedalo se mu je, da ga mora takoj nazaj dati, a vender tega ni storil. Ker je bil glavar nereden plačnik, zato je škof sklenil, blejsko gospostvo oskrbovati po svojih uradnikih, glavarja pl. Thurna pa odsloviti. In res naznani namestnik škofov dne 10. oktobra l. 1595. glavarju, da je škof zapovedal, naj o prihodnjem sv. Juriju odstopi.

Žiga pl. Thurn te odpovedi ni bil vesel. Branil se je odstopiti od glavarstva ter se je opravičeval na razne načine, zlasti glede zaostale najemščine, a vsi izgovori mu niso nič pomagali. Dne 4. aprila 1596 mu piše namestnik škofov, da naj se pokori volji škofovi, da odstopi, inventarje in vse vodstvo pa izroči komisarjema, ki prideta kmalu na Bled. Ako ne bo pokoren, se bode postopalo ž njim po buli papeževi in po odlokih nadvojvodove komisije.

Dne 21. aprila i. l. prideta na Bled komisarja Daniel pl. Spauer, stolni prošt briksenski in predsednik kamere, ter že znani svétnik Volbank Hülsen, da odslovita glavarja ter nastavita novega škofovega oskrbnika Antona pl. Albici-ja. Komisarja sta imela nalog, da zahtevata od grofa Žige, da sam vse poškodbe poravna, podložne pa obvestita, da niso grofu več dolžni pokorščine in nobene dajatve. Tudi sta morala pregledati vse, če ni grof od posestva kaj záse obdržal, če je redno popravljaj graščino in ne preveč računal, če je plačeval davke in inventar izboljšal za 128 renskih. Nadalje sta morala poizvedeti, kako je z Loko in Radovljico, glede gozdov, rudokopov in drugih zaved, kakšno je versko življenje na Bledu, če ni še

kaj luterancev. Od grofa sta morala terjati 994 renskih zastalega denarja od luteranskih kmetij in kajž ter najemnine 1500 renskih tirolske veljave, od prošta pa 225 renskih. Poprašati sta morala tudi podložne, če imajo kake pritožbe glede glavarja ali davkov, robote, najemnine, rovtov, planin, desetine, voznine itd., da se jim prisodi pravica. Naposled se po odstopu prejšnjega glavarja predstavi novi glavar, kateremu se vse izroči ter podložniki zaprisežejo. Napravi naj glavar nov urbar in inventarje za blejsko gospostvo, pa tudi kopije naj vestno hrani. Ako bi se novi in prejšnji glavar ne mogla sporazumeti glede setve in poljskega dela, naj se za obe stranki pokličeta dva moža v razsodišče, da se stvar mirnim potom uravna.

Glavar Thurn je vsemu temu zelo ugovarjal, a škof mu je vse opravičbe ovrigel. Posredovala sta pri tem celo nadvojvoda Ferdinand in papež Klemen VIII. Udal se je glavar še le tedaj, ko je škof dovolil, da ostane v službi še do sv. Jurija l. 1597., da poravna vse dolgove, Anton pl. Albici pa bodi oskrbnik v njegovi odsotnosti. Proštijo pa naj Albici takoj prevzame na ručun v oskrbovanje. Ko pa Albici o sv. Juriju prevzame glavarstvo, bodi njegov oskrbnik Simon Starman. To se je tudi naposled vendar-le zgodilo. Ziga pl. Thurn je odstopil, akoravno nerad, ter je oddal dne 20. marcija 1599 sledeči račun škofovemu namestniku o svojem službovanju:

Dolga iz letnega računa l. 1597. je imel še	1300 R 35 kr.
Deželni davek za leto 1596. znaša	640 » 40 »
Filipu pl. Sigelsdorfu plačana pravda	123 » 15 »
Elizabeti pl. Lamberg plačana pravda	63 » 47 »
Tedenski vinar znaša	339 » 39 »
Za Koroško Belo plačana pravda	40 » — »
Radovljiškemu oskrbniku plačani dolg	70 » 08 »
Razne stvari	64 » 28 »
	<hr/>
Skupaj	2642 R 32 kr.

Ta dolg l. 1601. še ni bil popolnoma poravnan kljub večkratnim opominom.

Njegov naslednik v glavarstvu Anton pl. Albici tudi ni več nego samo 6 let služboval na Bledu. V tem času je grof Ambrož

pl. Thurn¹⁷⁾ sprožil misel, da bi kupil blejsko gospostvo, ako bi bilo naprodaj, ali je pa zamenjal, ker je blizu radovljiškega. Zato piše škof Andrej glavvarju na Bled dne 3. septembra 1600. ter mu naroča, da naj v ta namen pregleda radovljiške urbarje, potem pa vso zadevo njemu sporoči. Pozneje ni bilo o tem več govora.

Po smrti briksenskega škofa in kardinala Andreja je bil izvoljen za vladiko Kristof Andrej pl. Spauer. Ta je takoj pri svojem nastopu naznanil glavvarju Albici-ju na Bled, da je od-slovljen in da le na prošnjo ostane še do sv. Jurija l. 1602., to pa zato, ker je glavvar le plačan uradnik gospostva, ne pa imejitelj. Zato, pravi škof, naj do tedaj uredi vse račune. Takrat bode poslal škof na Bled komisarja kanonika Adama pl. Arzt-a ter že znanega dvornega sodnika in svétnika Volb. pl. Hulsena, da vzprejmeta udanostno pokorščino in prisego podložnikov za škofa ter izročita vse vodstvo gospostva novemu glavvarju Jakobu Söllu pl. Teissegg in ga mesto prejšnjega vmetita. Vse to se je tudi zgodilo. Zato je Albici napravil 4. avg. 1601 ta-le račun o svojem službovanju:

Dohodki:

1.) Zastala najemščina od štirih let	6000 R — kr.
2.) Od grofa Žige pl. Thurna prejel	380 » 34 »
3.) Od Šmidove hiše dohodek	50 » — »
4.) Za obdelavo prejel	45 » — »
Skupaj	6475 R 34 kr.

Stroški:

1.) Kameri je Albici odštel	700 R — kr.
2.) Razni stroški znašajo	1189 » 58 »
3.) Odpust kardinala	1000 » — »
4.) Za stroške	100 » — »
5.) Odbitek posojila	1000 » — »
6.) Stroški	331 » 30 »
7.) Najemščina znaša	400 » — »
8.) Pravdni stroški Koroški Beli	100 » 33 »
9.) Obresti in hrana	183 » 23 »
Skupaj	4871 R 54 kr.
Ostane še	1603 R 40 kr.

¹⁷⁾ Že leta 1598. je ponudil 60.000 gld., a kardinal v to ni dovolil, ker ni vedel, kje bi se denar za škofijo koristonosno naložil.

To svoto, ki je pa do odstopa njegovega narasla še za 310 renskkih, je moral glavar kameri poravnati po odstopu. Na njegovo mesto pa vendar ni bil vmeščen Jakob Sölln, ampak škof je s pismom dne 13. maja 1602 imenoval glavarjem na Bledu svétnika in glavarja v Briksenu in Brauneggu, barona Antona pl. Spauer in Vallor, ki je bil škofov stričnik. Oskrbnik blejski pa je bil takrat še Kirchmaier.

21. Navodilo, ki ga je briks. škof Krištof Andrej dne 10. julija 1607. dal za duhovnika pri cerkvi Matere Božje na Otoku. Z veliko težavo, z mnogimi dokazi krivde in z odločnim odporom je briksensko škofijstvo naposled vendar-le odstranilo pohujšljivega prošta Sebastijana Konstantina de Seepoch, ki je zanemarjal cerkev in prošitjo in svoje dolžnosti glede službe božje. Mož stalno ni bival ondi, ampak tri milje daleč proč, ter je vkljub opominom, prošnjam, svarilom in danim svojim obljubam ostal nepoboljšljiv.

Škof je poslal na Bled svojega duhovnika Jurija Brunellija (Burnel) s sledečim navodilom: 1.) Obnašaj se vzgledno, duhovsko, vzdržno in tiho živi, bodi pohleven, da si pri ljudstvu zadobiš zaupanje in spoštovanje. 2.) Ob nedeljah in velikih praznikih ter dvakrat med tednom imej po stari ondodnji navadi službo božjo v cerkvi Matere Božje na Otoku, ob petkih pa v graščinski kapelici eno sv. mašo. Skrbi tudi, da je cerkvena obleka snažna in cerkev po možnosti dostojno ozaljšana. Službo božjo izvršuj pobožno, spodbudno. Prizadevaj se tudi z glavarjevo ali oskrbnikovo pomočjo odpravljati luterane iz gospostva. 3.) Zgodí se včasih, da ključarji ali druge osebe želé imeti službo božjo na Otoku izven omenjenega časa, postrezi jim po možnosti. 4.) Pazi tudi na redna in izredna cerkvena darovanja in dohodke prošitje, da se ne zapravljajo brez potrebe, marveč vestno oskrbljujejo. 5.) Stalno stanovanje in hrano bodeš imel v graščini. Hrana bode taka, kakršno ima glavar ali oskrbnik. Od preostankov proštijskih dohodkov bodeš imel na teden plače po 1 gld. 30 kr. kranjske veljave. Službo

nastopiš pa sedaj o sv. Jakobu. Tedensko plačo ti izplačuje oskrbnik, dokler ne pride novi prošt.

Obvestil je škof o tem tudi graščinskega oskrbnika Jakoba Kristana Kirchmaierja na Bledu ter mu naročil, da naj po odhodu Seebacherjevem dohodke pošilja na kamero, kar jih ostane po odbitih izdatkih. Tudi naj prevzame vse vodstvo proštije in naj skrbi, da bivši prošt Seebacher popravi vso škodo, kar jo je naredil, ako pa se protivi, naj ga toži. Dobro naj hrani vsa pisma in urbarje ter naj poižve, koliko proštija na leto nese,¹⁶⁾ koliko ima izdatkov za službo božjo, dušno pastirstvo itd., dokler ne vzprejme kak briksenski kanonik proštije v posest. Tako mu je pisal škof dne 26. maja in dne 10. julija l. 1607., ko je sporočil tudi proštu, da je odstavljen in da se bode sila rabila, ako se bode protivil. Zato naj tudi poižve pri laškem glavarju, s kakimi sredstvi so se ondi župnika znebili, ki je pohujšljivo živel.

Izkaz o dohodkih in stroških proštije, ki nam je ohranjen iz l. 1606., kaže sledeče:

Dohodki:

1.) 2 marki denarja znaša	3 R 38 kr.	2 vin.
2.) 3 zlati denarja znašajo	4 » — » — »	
3.) Drugi denar se ceni na	59 » — » 2 »	
4.) 164 mer pšenice s Kupljenka à 1 R	164 » — » — »	
5.) 164 mer soržice à 48 kr.	132 » — » — »	
6.) 245 mer ovsa à 24 kr.	98 » — » — »	
7.) 23 mer rži à 48 kr.	18 » 24 » — »	
8.) 145 piščancev à 3 kr.	7 » 15 » — »	
9.) 955 jaje, 5 za 1 kr.	3 » 11 » — »	
10.) 23 kokošij à 6 kr.	2 » 18 » — »	
11.) 13 pušljev prediva à 8 kr.	1 » 44 » — »	
12.) Od štirih krav à 10 kr., znašajo	— » 40 » — »	
13.) Prejemščina, 10. vinar in kazni	100 » — » — »	
14.) Davki donašajo okrog	150 » — » — »	
15.) Obdelana zemlja donaša okrog	50 » — » — »	
	<hr/>	
Skupaj	794 R 11 kr.	1 vin.

¹⁶⁾ Glej »Izvest.« XII. str. 85.

Stroški:

1.) Tedenski vinar in robotina	23b R — kr. — vin.
2.) Penzija kameri v Briksen	100 » — » — »
3.) Vodstvo sodnije okrog	50 » — » — »
4.) Vzdrževanje prošcije	50 » — » — »
Skupaj	<u>430 R — kr. — vin.</u>
Dohodki	794 R 11 kr. 1 vin.
Stroški	<u>430 » — » — »</u>
Ostane torej proštu	364 R 11 kr. 1 vin.

Že dne 24. januarja l. 1606. je škof istemu oskrbniku naročil, da naj preskrbi sposobnega duhovnika za službo božjo na blejskem Otoku, da ne bode ljudstvo na škodi, ker proš ne biva stalno ondi. Zato je zahteval škof, da oskrbnik prevzame tudi oskrbništvo prošcije, ker se je proš nesposobnega skazal za ta posel. Ravno takrat mu je pa tudi naročil, da naj oskrbi popravo graščinske strehe in novo peč za peko. Takrat so kupili tudi 4 nove možnarje, 24 mušket, 24 na obe strani režočih sekir (helebard) in 3 stote smodnika. Leta 1606. je poslal oskrbnik v Briksen račun o dohodkih in stroških glede graščinskega oskrbljevanja, kakor sledi:

Dohodki:

1.) Davki po urbarju znašajo	742 R 6 kr. 1 vin.
2.) Omenjena desetina z ono na Pogelšici	256 » 30 » — »
3.) Zemljiški davek znaša	869 » 24 » — »
4.) Tedenski vinar znaša	298 » 26 » 2 »
5.) Karlovska robotina znaša	110 » 10 » — »
6.) Odkupnina (Schürzengeld)	52 » 26 » 2 »
7.) Tovorjenje 230 à 6 libernik	309 » 20 » — »
8.) Desetinski vinar	170 » 16 » 1 »
9.) Najemščina znaša	76 » 26 » 2 »
10.) Kazni so donesle	177 » 42 » — »
11.) Mitnina, »assrecht«, kroni davek	16 » 40 » 2 »
12.) Prejemščina znaša	5 » 50 » 2 »
13.) Poraba planin in živinoreja	95 » 52 » 2 ¹ / ₃ »
14.) Urbarsko žito: pšenica	887 » 8 » 1 ¹ / ₂ »
15.) » » rž	368 » 45 » — »
16.) » » proso	24 » — » — »
17.) » » oves	517 » 57 » 1 ¹ / ₃ »
18.) » » bob itd.	21 » 56 » 2 »
19.) Zemljišče (Pautraid)	139 » 38 » 1 »
20.) Nameček žita	27 » 10 » 2 »
21.) Mala desetina (weisater)	143 » 25 » 2 »
Skupaj	<u>5311 R 15 kr. ¹/₃ vin.</u>

Stroški:

1.) Davki od gospostva	1044 R 25 kr. 1	vin.
2.) Karlovska robotina in odkupnina	94 » 17 » 1	»
3.) Tedenski vinar v colni urad	205 » 50 » —	»
4.) Tretjinski davek v Radovljico	4 » 26 » 2	»
5.) Popust županom in podložnim	22 » 54 » 1 1/2	»
6.) »Sambtraid«	10 » 36 » 2	»
7.) Zguba pri meri	53 » 46 » —	»
8.) Plača oskrbniku	826 » 40 » —	»
9.) Poprave pri graščini	131 » 46 » —	»
10.) Jezdarina in potnina	125 » 12 » 2	»
11.) Izvenredni izdatki	130 » 57 » 1 1/2	»
Skupaj	<u>2650 R 53 kr. 2</u>	vin.

Dohodki 5311 R 15 kr. 1/2 vin.

Stroški 2650 » 53 » 2 »

Ostane skupno 2660 R 21 kr. 1 1/2 vin.

Ako od imenovane svote čistega preostanka odštejemo še 1500 renskih kot najemnino, ki se odpošilja kameri v Briksen, tedaj ostane glavarju 1160 R 21 kr. 1 1/2 vin. plače. Ako se perilo, drva, stanovanje, pečatnina in robota ne vpošteva, imel bi 2200 renskih kranjske veljave. Njegov oskrbnik pa, ker ima poleg 826 renskih 40 kr. letne plače v denarjih še užitek od polovice pristave, bi prišel na 1026 renskih dohodkov.

Ahac pl. Grimšič, o katerem smo že zgoraj pod točko 19. govorili, je nameraval svojo kmetijo zamenjati z dvema drugima: Knafličevo in Pavšlarjevo, ki spadata pod proštijo. Škof pa dne 23. oktobra 1607. l. piše oskrbniku, da naj ne dopuste te zamenjave, ampak naj pri starem redu ostane. Ob istem času mu naroča tudi, da naj nikomur ne dovoljuje ribariti v vodah na gospostvenem svetu, in tudi v jezeru ne, kakor je on (škof) l. 1603. prepovedal Petru Wildenu v Bohinju divjačino streljati na gospostvenem svetu.

22. Kot dodatek k zgodovinskim beležkam blejske proštije naj nam služi še papeževo potrdilno pismo vteleženja blejske proštije skupni kapiteljski mizi briksenski l. 1485.¹⁶⁾

¹⁶⁾ Beri Izvestja XII. na strani 89.

Sprva je dohodke proštije vžival le v to izbrani kanonik. Leta 1483., dne 21. januarja, pa je prišel briksenske stolnice kanonik Melhior de Meckhau kot blejski prošt pred Janeza Liechensterna, notarja tridentske cerkve in pisarja avstrijskega nadvojvode Žige, da je napravil pismo. Pred njim se kanonik kot prošt blejski odreče vsem pravicam do proštije in jo izroči in vtelesi za vse večne čase skupni kapiteljski mizi. Priče tega dejanja so bili: Krištof Schachner, prošt »Soliensis«, Bernard Arar, prošt »Heridiensis«, Mgr. Janez Freiburger ter Mgr. Pavel Koler, solicatorja za tožbe v rimski kuriji.

Napravilo, spisalo in podpisalo se je imenovano pismo v Inomostu, v zgornji sobi št. 2. hiše meščana Siksta, vpricho Udalrika Kneüssla, tridentskega prošta in protonotarja avstrijskega nadvojvode Žige, ter Kasparja de Ezdorf, lajika brižinske škofije.

Leta 1607. dne 23. oktobra pa je Tomaž Prugger, javni notar v Briksenu, vpricho duhovnikov Baltazarja Endrigisa in Nikolaja Zena, tridentske škofije, prepis imenovanega odstopnega pisma kolacijoniral z originalom ter ga popolnoma v redu našel.

Potrdilo tega dela kanonika in blejskega prošta Melhiora pa je izdal tudi papež Inocencij VIII., kakor sledi:

Dovoljenje (consensus) papeža Inocencija VIII., da se dohodki blejske proštije, ki jih je dosedaj vžival eden izmed briksenskih kanonikov, vtelesijo skupni kapiteljski mizi briksenski, l. 1485.

Innocentius Episcopus, Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam, Pastoralis officii debitum, quo Ecclesiarum omnium regimini disponente Domino praesidemus, mentem nostram excitat et inducit, ut votis illis, per quae Ecclesiasticarum personarum diuinis laudibus praesertim in Ecclesiis Cathedralibus insistentium commoditatibus ualebat salubriter prouideri benigne annuamus et illis quantum cum Deo possumus prout expetit fauorem Aplicum liberaliter impertiamur. Sane pro parte dilectorum filiorum Praepositi Decani et Capituli Eccliae Brixinensis nobis nuper exhibita petitis continebat quod alias postquam

clarae memoriae Henricus Imperator dictae Ecclesiae tunc Sabionensis nuncupatae Castrum Vels in superiori Carnioli tunc Aquilegiensis nunc Labacensis Dioec. consistens, ad ipsum Henricum Imperatorem legitime pertinens cum omnibus Iuribus, fructibus, redditibus et prouentibus suis bonae memoriae Albuino tunc Sabiensi Episcopo in humanis agentis auctoritate sua Imperiali perpetuo donauerat ea adiecta conditione, quod defuncto dicto Albuino Epo tertia pars Iurium, reddituum et prouentuum praedictorum, necnon nonnullarum Decimarum ad usum Canonicorum dictae Ecclesiae prout in quibusdam litteris authenticis dicti Imperatoris desuper confectis dicitur plenius contineri ac deinde Praepositus Decanus et Capitulum praefati Tertiam partem huiusmodi assecuti fuerant, et quaedam Capella Praepositura nuncupata sub inuocatione B. Mariae per Canonicos dictae Ecclesiae et alios Xpi fideles in quadam Insula circa praefatum Castrum constructa extiterat, Epi Brixinenses, qui pro tempore fuerunt, cum ad eos Collatio, prouisio et omnimoda dispositio dictae Capellae, dum pro tempore uacat de antiqua et approbata hactenusque pacifica obseruata consuetudine pertineat, propter ipsorum Canonicorum negligentiam Capellam praedictam cum Tertia parte iurium, fructuum, prouentuum et decimarum huiusmodi tamquam illius dote uni ex Canonicis dictae Ecclesiae pro tempore existentium successive ordinaria auctoritate contulerunt. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, praefati Decanus, Praepositus et Capitulum desiderent, quod Tertia pars Iurium, fructuum reddituum, prouentuum ac decimarum huiusmodi non in privatam unius ex ipsius Ecclesiae Canonicis sed in Mensae Capitularis dictae Ecclesiae usum iuxta donationem praedictam conuertatur, pro parte tam Venerabilis fratris nostri Georgy Epi Brixinensis et dilecti filij Melchioris Meckaw eidem Georgio Epo per sedem Aplicam in spiritualibus et temporalibus dati Coadiutoris moderni dictae Capellae Rectoris, quam Praepositi, Decani et Capituli praedictorum asserentium

quod fructus, redditus et prouentus dictae Capellae duodecim Marcarum argenti secundum communem extimationem ualorem anuum non excedunt, nobis fuit humiliter supplicatum, ut Capellam praedictam cum omnibus iuribus et pertinentiis suis eidem Mensae unire, annectere et incorporare aliasque in praemissis opportune prouidere de benignitate Aplica dignaremur.

Nos igitur, qui dudum inter alia uoluimus, quod petentes beneficia Ecclesiastica aliis uniri tenerentur exprimere uerum ualorem secundum extimationem praedictam etiam beneficii cui aliud uniri peteretur, alioquin unio non ualeret, et semper in unionibus Commissio fieret ad partes uocatis quorum interest, et in quorum manibus dilectus filius noster Franciscus sancti Eustachii Diaconus Cardinalis cui alias felicitis recordationis Sixtus Papa III. praedecessor noster Capellam praedictam cum illam per promotionem de persona dicti Melchioris ad ipsam Ecclesiam Brixinensem extunc cedente vel decedente dicto Georgio Epo factam ac munus Consecrationis praefato Melchiori impendendum uacare contingeret motu proprio per quasdam litteras suas commendari, motu proprio mandauit, omni iuri sibi in ipsa dicta Capella vel ad illam quomodolibet competenti hodie per se ipsum sponte et libere cessit, quique cessionem ipsam duximus admittendam ac praefati Georgius Eps per publicum Instrumentum, et Melchior quorum interest per dilectum filium Magistrum Stephanum de Caciis, Canonicum Vercellen. litterarum Aplicarum Abbreuiatorem familiarem nostrum Procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum, in hoc expresse consenserunt, praefatos Praepositum, Decanum et Capitulum eorumque singulos a quibuscumque excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a iure vel ab homine quauis occasione vel causa latis si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum praesentium dumtaxat consequendum harum serie absoluentes et absolutos fore censentes dictaeque

Mensae fructuum, reddituum et prouentuum uerum annum ualorem praesentibus pro expresso habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati necnon consideratione praefati Francisci Cardinalis etiam nobis super hoc humiliter supplicantis, Capellam praedictam, quae sine cura est, cum omnibus iuribus et pertinentiis supradictis eidem Mensae auctoritate Aplica tenore praesentium perpetuo unimus, annectimus et incorporamus, ita quod praefato Melchiore cedente vel decedente seu Capellam praedictam alias quomodolibet dimittente, et illa quouismodo etiam per munus Consecrationis huiusmodi, vel lapsum temporis de consecrandis Epis a Canonibus deffiniti uacante etiam si illa ex quauis causa ratione personae praefati Melchioris dispositioni Aplicae specialiter uel generaliter reseruata existat, liceat eisdem Praeposito, Decano et Capitulo per se uel alium seu alios, corporalem Capellae iuriumque et pertinentiarum praedictorum possessionem propria auctoritate libere apprehendere, illiusque fructus, redditus et prouentus in suos ac Mensae et Capellae praedictarum usus utilitatemque conuertere ac perpetuo retinere dioecesan. loci ac cuiusuis licentia super hoc minime requisita. Non obstantibus uoluntate nostra praedicta ac aliis Constitutionibus et Ordinationibus Aplicis statutis quoque et consuetudinibus dictae Eccliae Brixinen. iuramento confirmatione Aplica uel quauis firmitate alia roboratis contrariis quibuscunque. Aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi uel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus speciales uel generales dictae Sedi uel Legatorum eius litteras impetrarint, etiam, si per eas ad inhibitionem, reseruacionem et decretum uel alias quomodolibet sit processum, quas quidem litteras et processus habitos per easdem et inde secuta quaecunque ad dictam Eccliam uolumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem beneficiorum aliorum, praeiudicium generari et quibuslibet aliis Priuilegiis, Indulgentiis et litteris Aplicis generalibus uel specialibus quorumcumque tenorum

existent, per quae praesentibus non expressa uel totaliter non inserta effectus earum impediri ualeat quomodolibet uel differri et de quibus quorumcunque totis tenoribus habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Provisio quod propter unionem, annexionem et incorporationem praedictas dicta Capella debitis non fraudetur obsequiis, sed eius congruo supportentur onera consueta.

Nos enim exnunc irritum decernimus et inane si secus super his a quoquam quauis auctoritate scienter uel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae absolutionis, unionis, annexionis, incorporationis uoluntatis et constitutionis infringere uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum.

Datum Romae apud sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicae Millesimo, Quadringentesimo, Octuagesimo, Quinto. Tertio Non. Septemb. Pontificatus nostri Anno secundo.

†
†
†
†

Jo. de Regio

P. Farnelius

Ado Mucciarellis

Palusten

Hic Balbanus

Vin Aa Grochys

Io. Ferrary

Bon Da Calsa.

B. de Gauionibus

B. d' Feltro.

A tergo scriptum

R^{ta} in Camera Aplica.

Original tega pisma se hrani v kapit. briks. arhivu, kopija (Vidimus) pa v kanceliji.

**Slovenski akti iz mestnega arhiva ljubljanskega.
(Francoska doba.)**

Objavil A. Aškerc.

(Konec.)

1) Izpis pervopisa državne skrivne pisavnice.

V postopju Kompienskimu 9. dan kimovca 1811.¹³⁾

NAPOLEON Cesar Francoski, Kralj Italije, Varh rajnske zvéze,
srednik švajcarske sprave.

Na znanje našiga financ ministra.

Na zaslišanje našiga državniga svéta, smo sklenili
in sklenemo, de

1. Razdel.

Esterajski kufreni dnarji ne bodo višji med ludmi po vsih
ilirskih deželah šli, in tudi ne po višji ceni per očitnih kasah
vzeti, razun po ti vrednosti, ktira jim je tukaj zraven v tarifi
postavljena.

2. Razdel.

Našimu financ ministru naložimo dolžnost, ta sklep
dopolniti.

Podpisan: NAPOLEON.

Na cesarsko povelje

Minister skrivni pisar
Podpisan GRAF DARU.

Za enaki prepis

Financ minister
Vajvoda Gaete.

Za resnični prepisov prepis

General Intendant, mojster prošná,
Graf Chabrol.

¹³⁾ Fasc. 19, akt 21.

V(R)EDNOST esterajskih kufrenih dnarjev, ki so po ilirskih deželah med ludmi.

Ime kufreniga dnarja	Permerna teža njegova	Vrednost, ki mu je dal General Intendant.	Vrednost po nemško
	Grami	Stotini	Nemški vinarji
pol krajcer	02 —	— $\frac{54}{100}$	pol vinarja
1 krajcer	04 —	01, 08 Dm.	en vinar
3 krajcerji	08 —	02, 16	dva vinarja
6 krajcerjov	14 —	03, 24	tri vinarje
15 krajcerjov	14.50	03, 24	tri — —
30 krajcerjov	17 —	04, 31	štir — —

Resnično prepisano

Sovétni skrivni pisar
LOCRÉ.

Resnično prepisano

Deržavni skrivni pisar minister
Graf Daru.

Za podobni prepis

Financ minister
Vojvoda Gaete.

Za resnični prepisov prepis

General Intendant, mojster prošná,
Graf Chabrol.

m) COMISIA

za čistenje penzionov in deželiskiga dolga v' Ilirii¹⁴⁾.

Deslih smo oznanvali, de vsak naj hiti svoje tirjanje in pravice skazati, se je vunder še malo ludi per nas oglasilo;

¹⁴⁾ Fasc. 19, akt 26.

Ta nemarnost je drugim škodлива, in svitli Cesar hoče, de bodo deželski dolgovi hitro obrajtani;

Tudi želimo tirjovcam njih pravice in obligacione varno ohranit in obrajtanje polohkoti; za to

Skleńemo:

Pervič. Od današniga dneva bodo per ti Komisii odperti stali regištri, v ktire naj vsak, kdor ima kaj iskat, pride zapisat svojo pravico, pisma, njih numero, dan, dolg in znos obligaciona svojga.

Drugo. Ti regištri ostanejo odperti do 20. dneva Kimovca, to je, en dan pred svetim Matevžam; kdor do tiga dneva ne pride in se ne oglasi, mu bo pravica zaspala, in ne more nič več tirjati zvnaj če mu višji oblast dopušenje da.

Tretje. Kdor pa v' tih dnevih skaže, de svojih pisem v' timu brištu ne more naprej pernesti, timu bo Komisija dalši odlog pervolila; pa se more v tih dnevih oglasit, in nemogočost skazat.

Četerto. Posojovavci, ktiri so na posodilo 17. dneva Oktobra 1810. na vupanje dali, se niso dolžni glasiti, njih obrajtanje je velka Intendencia že sčistila in obrajtala.

Peto. Vsak obligacion bo v' regišter zapisan, nanj pa visa postavljena, ktira ga potenti in za dobriga spozna; in bo precej nazaj dan svojmu gospodarju v' roke, to je, timu, ki ga je pernesel.

Dano v' Lublani 14 dan Augusta 1811.

Komisarji za deželске dolgove sčistiti:

Cesarske kamrar, mojster prošná,
GRAF LAS CASES.

Poslušavic državniga svetvalša,
BALBE.

Poslušavic državniga svetvalša,
CHAMPBAUDOIN.

Skrivni pisar:
TOULLET.

n) V' imenu Njega Veličastva

**CESARJA FRANCOZOV, KRALA ITALIE, VARHA RAJSKE
INO SREDNIKA švajcovske zvéze itd. itd. Našiga slavniga
Ladavca ino po moči oblasti nam dane od njega Veličastva v'
sklepu 25. dneva grudna 1809¹⁸⁾.**

Mi cesarstva Maršal, splošni Poglavar Ilirskih dežel.

Za perstavik k' naši naredbi 15. dneva maliserpana 1810, vktiri smo naredili skerbnike čez purfel ino solitar, ino ker je treba vse napraviti, kar nam ta perdelik ohrani.

Smo na izrečenje General Intendanta naredili ino narejamo tako.

I. NADPIS.

Kopanje ino perdélanje solitarja.

1. Odstava.

Od noviga léta 1811 naprej si deželaska oblast ohrani solitarjovo délanje po vsih Ilirskih deželah. Od tiga dneva néhajo vse lastne solitarnice, ako nimajo pravice doblene od velkiga skerbnika.

2. Odstava.

Ti 12 solitarjovi Mojstri, ktire smo v' naredbi 15. maliserpana postavili, prejmejo svoje pravice od pulfroviga skerbnika, ktir jim odkáže njih delovno okrajno, kako daleč smejo solitar kopati, kolko ga imajo sturiti, ino kam pošilati.

3. Odstava.

V gomazine postavleni solitar jim bode plačan cent po 55 goldinarjou, to je 142 Frankov, pa more tako čišen biti, kakor jim bo velki skerbnik odkazal.

4. Odstava.

Solitrarji so dolžni vselej ob koncu vsakiga mesca izdelani saliter v' njim odkazane gomazine postaviti, ako jih kaj posebniga

¹⁸⁾ Fasc. 19, akt 44.

ne zamudi. De je ta zamuda bila resnična se more gomazinov Paznik prepričati ino to reč velkimu skerbniku pisati.

5. Odstava.

Kdor s' solitarjam drugači ravna, ga prodaja al Kamor si bodi zamenja, bo per hudodelniški sodbi tožen, solitarnico zgubi, mu bo solitar vzet, ino še 500 Frankou pokore plača.

6. Odstava.

Kdór brez posebniga dovoljenja velkiga skerbnika solitar kople, al snadniga déla, zgubi delavnico ino solitar. Ako ga še délati skuša mu bo 300 Frankou pokoro plačati naloženo.

II. NADPIS.

Naberanje solitarja.

7. Odstava.

Pooblasteni solitrarji imajo v' svojih njim al zdaj al za naprej odkazaneh okrajnah solitarjasto šuto podertih pohištvo proč zvoziti; za to more vsak gospodar al njega namestnik svoji krajni oblasti (žopanii) préd povédati, de misli svoje pohištvo al use al nekaj podréti, de se zamore solitrarju popréd na znanje dati.

To more vsak nar manj deset dni prej povédati, preden začne podérati. Kdor to ne sturi, bo vselej nekaj pokore plačal, ktira nima biti višji čez 200 Frankou; podvojena bo pokora, če kdo podertine drugám oberne al jih skazi, al vse al nekaj. Tolko pokore plačajo tudi tisti, katiri se odvožnji šute zoperstavio.

8. Odstava.

Za to solitarjasto nasipo solitrarji nič ne plačajo; vunder če hišni gospodar hoče, mu morejo tolko druge ino tako dobre perpelati. Solitrarji pa ne morejo sileni biti nasipo drugam voziti, zvonaj tje, ker so jo vzeli; tudi ne novo namest stare izlušene dajati.

9. Odstava.

Pooblasteni solitrarji imajo pravico do vsih solitarjastih parsti ino stvari, ktire so v' podih, hlevih, ovčakih ino postréšinah; vunder izjéte so prebivavne hiše, cimri, vinski ino s' drugimi piačami napolnjeni keudri, s' blagam založeni hrami al gomazini, ino iz jila tlačene gumna za mlačvo.

10. Odstava.

Salitrarji se ne smejo v' lesenih postréšinah čez 4 pavce ali cole k' steni bližati, ino neč globokeji kopati; v' zidanih pa ne čez 8 pavcev. Ako je solitar še globokeji, jim more dva čevla zadosti biti.

Dolžni so vse v' poprejšni stan postaviti tudi morejo dobri stati za vso sturjeno škodo al nesrečo, ktire bi krivi bili.

Kdor se timu postavnimu kopanju zoper stavi, bo obsojen pokoro plačati, ktira ne sme 100 Frankov preséči.

11. Odstava.

Kader solitrar vozi solitarjaste stvari iz postréšin al iz drugih s' plotam al zidam al drugači ograjenih krajou, ktire gospodar ne misli podréti, se more s' gospodarjam z' lepo zgovoriti ino malo po malo voziti ino za seboj vse popravlati.

12. Odstava.

Kopanje ino kako ima v' redu solitar kopan biti po seseskah, bo purfelnj Inspector odkazal s' poprejšnim dovolenjam Intendantovim.

Oblastniki bodo solitarsko delo brambali, zraven pa gledali, de sosedje ne bodo nadlégvani.

13. Odstava.

Hišni gospodar al najémavic, per ktirmu imajo kopati, zna v svoje pohištvo modre možé poprej na ogled vzeti, to pravico ima tudi solitrar.

14. Odstava.

Solitrar, ktir tam, ker déla, ne stanuje, ne smé sosesko popred zapustiti, preden ni od tamkajšne Oblasti pisano spričvo dobil, de ni nobene tožbe čez njega.

• 15. Odstava.

Če tist, per ktirnu so kopali, méni de ima kaj tožbe zavol ne postavljenja v' prejšni stan; naj se per tamkajšni Oblasti pertóži, ktira bo po sturjenimu ogledu popravljenje al odškodvo odkázala, vunder s' perhraneno pravico, de sme na višiga sodnika klicati. Per timu klicanju more solitrar dovelno zastávo skazati; če to ne premore, se vzame njega blago v' zastavo ino ako je treba, se dene njegova plačva v' prepovd, kar jo ima per purflovimu skerbniku tirjati.

• 16. Odstava.

Ktir solitrar bo prepričan, de je dnar al dnarja vrednost prejčl, de bi tu al tam ne kopal, al de bi solitarjast svet proč ne pelal, pride ne le ob službo, ampak naj bo tudi obsojen 200 frankov pokore plačati.

III. NADPIS.

Délanje ino prodájanje purfla.

17. Odstava.

Purfel bodo po Ilirskih deželah na mošno deželskiga Poglavarstva ino pod pázenjam za to postavljenih skerbnikov délali, tedaj od noviga leta 1811 naprej ga je vsim delati prepovedano, razun če je kdo od velkiga skerbnika pravico dobil.

18. Odstava.

Kdor čez prepovd inu ne za mošno deželske oblasti purfel dela, bo 3000 Frankov pokore plačal ino blago z' délavnico vred mu bodo odvzeli. Délavci bodo na tri mesce zaperti; celo leto pa, če spet delajo. Povédavic prejme tretji dél dnarne

pokore, to drugo pride v deželno mošno, blago pa v deželne gomazine.

19. Odstava.

Dva tedna po oznanilu te naredbe more sledni, kdor ima več ko pet funtov purfla, svoji krajni Oblasti povédati, sicer mu bo vzet inu 100 Frankov pokore naložene.

20. Odstava.

Te napovédbe morejo Intendantu pisane biti, ktir jih bo General Intendantu poslal, de bodo purflomu ino solitarnimu velikimu skerbniku izročene. Ta bo brez zamude vkažal spre-glédati, kolko ino kakšin je purfel, ga pelati v cesarske go-mazine inu ga ludem plačati; če se mu ne zdi bolši dopustiti timčasu prodajanje na drobno.

21. Odstava.

Purfel ima ceniti purflor Inspector. Ta cena se podverže sodbi splošnimu Povelvcu velke strelie, de potlej splošni In-tendant oblast da plačati.

22. Odstava.

Rudni gospodarji inu fužinarji naj tudi v' dveh tednih svojim Intendantam s' pisanim razločkam napovéjo, kolko purfla imajo, ino kaj ga skoz leto potrebujejo, na pokazanje pisane spričve njih napovédbe jim bo purfel daján.

23. Odstava.

Po vsih mestih Ilirskih dežel bo purflor skerbnik eniga na drobno prodávavca postavil. Kdor brez posebniga dopušenja purfel prodaja, bo 500 Frankov pokore plačal, inu 100 Frankov, kdor ima čez 5 funtov. Obojim bodo purfel vzeli inu v cesarske hrame dali.

24. Odstava.

Na drobno prodajavci naj svoje dopušavne pisma dajo svoji okrajni Oblasti podpisat. Tudi so dolžni glédati, de no-beden s' prepovédanim purflam na skrivnim ne kupčuje, ino take prestopavce povédati.

25. Odstava.

Prodajavic kir bo prepričan, de je ptuji purfel hranil al prodajal, zgubi svojo pravico, inu prepovedan purfel, ter plača 1000 Frankov pokore.

26. Odstava.

Popotniki ino vozniki, kteri vozijo al imajo čez 40 funtov purfla, ino nimajo posa, od kod je purfel, ktir pos more biti pisan od njih prave oblasti ino vidimiran per oblasti, kjer so purfel nakladali; taki bodo vstavleni inu obsojeni od vsakiga funta 20 Frankov plačati, purfel pa, konji, ino voz jim bodo vzéti. Če pa voznik ne vé, kaj vózi, naj toži popotnika, kir ga je zapelal, ino mu bo pravica sturjena. Verh tiga je vsak sam za se z svojim životam dve ure daleč od deželne meje tim tamkaj narejenim postavam podlóžen.

27. Odstava.

Barke, Ladje ino čolnarji, od koder kol pridejo, so dolžni v 24 urah colu, al če tiga ni, morskimu komisarju povedati, kolko purfla imajo seboj. Čolen, ktir brez tiga povédanja proč gre, 500 Frankov pokore zapade.

28. Odstava.

Sovražniku skoz vojskine ladje uzeti purfel more v morski gomazin dan biti, kader ladje v zaton pridejo. Če je purfel za rabo, bode v ceno djan ino plačan, sicer pa v' gomazin pulfrove skerbnie pelan, ktira bo po solitrarski ceni solitar plačala, kar ga je v njemu.

29. Odstava.

Pöse za purfel prepelávati bo purflor Administracion dajal, bukve na drobno prodajavcov so tudi tako dobre, kakor Pos.

30. Odstava.

Cent lovskiga purfla bo iz gomazinov prodajan po 465 Frankov, ino na drobno per prodajavcih funt po 5 Frankov. Cent razstrelivniga praha, za skale strelat, bo v gomazinu po 182 Frankov, per prodajavcih pa po 2 Franka funt.

31. Odstava.

Prodajavic kir čez to ceno prah prodaja, zgubi svojo pravico ino plača 100 Fr. pokore.

32. Odstava.

Pregrešenja čez to naredbo imajo biti izprašane ino preiskane pred krajno Oblastjo al pa pred hudodelniško sodbo, po obséženju njih sodnie; vunder se smé na višiga sodnika po prvi sodbi klicati.

33. Odstava.

Gospodu General Intendantu je naročeno de to naredbo vpelà.

Sturjeno v' Lublani v' paglavarskimu Poslopju
17. dan grudna (1809.)

Podpisan cesarstva Maršal Vajvod Dubrovniški.

Za njega Excellenc Gospodam Poglavarjam za podobni prepis, podpisan Adjutant

Komendant namestnik sekretarjov
Clerc Montpie.

Za podobni prepis

Cesarstva Starost, dvorni Mojster prošnjà,
General Intendant
Belleville.

o/ OZNANILO¹⁶⁾.

Cesarski kralevi francoski General Intendant Gospod Excellenc Dauchi je peti dan tiga mesca sam vkazal, de moremo vsim Kranjcam oznaniti, de po narviši milosti svetliga francoskiga Cesarja tiste dežele, ktire so po dunejskimu miru njemu pod-

¹⁶⁾ Fasc. 20, akt 15.

ložne biti začele, nimajo nič več plačovati, kakor li navadne davke, ktire so pred vojsko plačovale; inu de svetli Cesar v' timu hoče polahkati svoje ilirske podložne, karkol inu kakor hitro je mogoče, zvonaj de njegove soldate s' živežam preskerbé, dokler bo zdajna kratka potreba, inu dokler bo Cesar drugači v'kazal.

Iz te narviši milosti bo vsaki človek spoznal, de svetliga Cesarja misel inu volja je, svojim novim podložnim svojo milost izkazati, inu vse reči po stari navadi obrniti.

Po timnarvišim povelju more vsaki podložni naše dežele svoje stare do zdaj navadne gospodnje davke, inu vse cesarske inu gosposkine plačovanja po stari navadi inu versti svoji lastni gosposki ob pravim času brez izgovora odrajtati, sicer bode njegova nepokoršina proti timu povelju ojstro pokorjena, inu vsaki si bo mogel sam sebi škodo perpisati, ktira ga bo sicer zadéla.

V' Lublani 12. dan Listagnoja 1809.

Od timčasniga Poglavarstva.

Franc Xaveri Baron Lichtenberg
Poglavarstva - Praesident.

p) OZNANILO

Cesarskiga Kr. Ilirskiga Poglavarstva v' Lublani¹⁷⁾.

Nova dnarska Trifa.

De po vsih cesarskih deželah; kar je mogoče, bode med ljudmi tekel enak dnar, de bodo enako šteli, laglej med seboj s' blagam vèdli, ino ravnali brez cesarske ino svoje škode, je visoka Predsedstuv dvorne Kamre s' skleпам 4. maliga travna 1818 Ljublanskimu Poglavarstvu poslala dve zad perloženi dnarski Trifi, perva pod *A* zapopada dnarje, ktiri bodo še zanaprej med ljudmi tekli, trifa *B* pa tiste zlate in srebernike, kteri s'

¹⁷⁾ Fasc. 20, akt 25.

1. listognojam 1818 bodo iz pretoka med ljudmi djani, katerih kmalo zdaj ne bodo nič več dajali iz cesarskih škrinj, kterih pa vuner do zadniga kozaperska 1816 bodo za plačve va-nje prejemale.

Zraven stoječa dnarjova vrednost je izrečena po konventionskimu dvajset goldinarskimu kopitu, ino začne veljati s' dnevam tiga Oznanila.

Vsi v' trifah ne imenvani zlati ino sreberniki so tkoj djani iz zakoniga pretoka, ino cesarske skrinje jih ne bodo več nè med ljud dajale, nè prejemale.

Ljudem pa je na voljo pušeno, vse al kmalo zdaj al po rečenimu odlogu iz zakoniga teka djane peneze, odkler svoj zakoni tek zgublajo, še potle po dobrovoljnimu pogoju med seboj al na plačilu jemati, al jih obračati v' kupčijo po domačih ino po vunajnih deželah.

De se vsak bo laglej znebil preklicaniga dnarja, bodo cesarske Zamenjavnice po njim danih zapovdih v' tekoč dnar zamenjavale iz teka djaniga, in to al kakor topivno blago na debelo, al ga manj po markah, al na drobno po svoji čisti vsebšini po per njih očitev nabitih trifah.

Zdaj med ljudmi tekoč kotlinast dnar je preklican od 1. dneva velciga serpana 1818, pak od zdaj ga ne bodo nič več dajali iz cesarskih skrinj.

Namesti tega bode od dneva tiga oklica med ljudi dajan nov kotlinast dnar, kir še hodi po starejših deželah našiga cesarstva, to je krajcerji, polovičarji, ino štertleji krajcerja, kterih podoba je tukaj zad perstavlana; ti bodo veljali ob plačvah spod tri krajcerje.

V^o Lublani 19. maliga travna 1818 ¹⁸⁾.

Franc, Saveri konjik Fradenek,
c. k. dvorn. posvetvavc.

Franc konjik Ebenau,
c. k. poglavarski posvetvavc.

¹⁸⁾ Ta akt po svoji letnici sicer ne spada v francosko dobo, a ker se nahaja v fascikeljnih ilirske dobe in ker tudi drugače ni brez zanimivosti, ga objavljam tukaj.

r) OKLIC

Cesarskiga kraljeviga Ilirskiga Poglavarstva¹⁹⁾.

Glaven davk za lejto 1815.

Visoka Cesarjova Kraljeva dvorna Komesia, Ilirio vredit poslana, je 29. dan Novembra vkázala, de po Krajnskim in po Blaškim bodo glaven davk, ali personalštibro, kakor so ga lejtas 1814. tako tudi še prihodno lejto 1815. odpravljali. Ta davk je na deset mescov razdelen, sledni mesec je plačati deseti del celiga davka, in odšteti per prejemarju. To vsim oznanimo, de bodo védili svojo dolžnost ob pravem času dopolniti. Posebej pa smo pisali Krasiam, Krasijskim Kasam, in okrajnim oblastam, kaj je per ti reči sturiti, in kako ravnati. Zavupamo, de vsak timu davku podložen ga bo rad in vsaj desetino sleherni mesec opravljal, in de nobeden ne bo čakal, de bi ga kdo s' silo hodil preganjat al tirjat.

Lublana 6. dan Decembra 1814.

(L. S.)

Cesarske Kraljeve Apost. Svetlosti, skriven dvoren Svetvalic, Marie Teresie reda Konjik, Lastnik Regimenta pešcov, General velke Strébe, deželen in vojskin timčasen splošni Poglavar v Ilirii.

Baron Lattermann.

N. 1215.

s) OZNAN

Cesarskiga Kraljeviga timčasniga Poglavarstva na Ilirskim²⁰⁾.

Odpust vsiga ostaliga davka v' lejtu 1813.

Po verhu vsiga polahčanja, kar so ga Cesarska Svetlost Krajnski, Goriški in Blaški deželi dovolili, so dalje 16. dan

¹⁹⁾ Fasc. 23, akt 11 a.

²⁰⁾ Fasc. 23, akt 11 b.

pretekliga prosinca premilostvo vkazali rekoč: ves ostali dolg na davku od zémel in od hiš za lejto 1813, je po zgor imenovanih deželah popolnim odpušen; kar je pa kdo za tisto lejto v' cesarsko skrinjo davka od zemle al od hiše plačal, toljko naj mu na davku lejta 1814. zaléže, in naj se mu namest gotoviga iz predlanskiga za lansko perpiše.

Ta narviši sklep je bil pisan iz Duneja 23. prosinca, prejeli smo ga 3. dan tekočiga svičana, pod cifro 59.

Oznanimo ga vsim davku podložnim z veselim naznanjam, de bodo hvaležno čast vedili svojmu deželnimu očetu. Zavupamo terdno, de vsi prebivavci po tih deželah bodo ta novi velki odpust šteli za novo pričo neograjéne smile, priazni in blagosti Cesarske Svetlosti naši premilostviga Samoblastnika, po ktirih svoje ludstva lada in osrečuje: de bodo svojo nasprotno presveto dolžnost spoznali, jo skazali s hvaležno polno pokóršino, zvestim poklónam, vestno in tanko dopolnitvo vsih podložnih dolžnost, kakor se pravim hvaléžnikom spodóbi.

Lublana 6. Svičana 1815.

(L. S.)

Cesarske Kraljeve Apost. Svetlosti skriven dvoren Svetvalic, Marie Terezie vojniga reda Konjik, Lastnik Regimenta péšcov Nro. 7. General velke Strelbe, vojni Povelivic po Beneškemu vajvodstvu, timčasen deželin in vojskin Poglavar po Ilirii.

Baron Lattermann.

Nro. $\frac{2025.}{178.}$

§) OZNA NILO

cesarskiga kraljeviga timčasniga Poglavarstva v' Lublani ²¹⁾.

Odpust vsiga ostaliga dolga na patentnimu in glavnimu davku za lejto 1813.

Njih cesarska in kraljeva svitlost so po besedah visoke dvorne Kanclie in po sklepu 12. dneva zdajnega mesca pod

²¹⁾ Fasc. 23, akt 11 c.

cifro 250. rekli: de ves dolg ostali patenten in glaven davk za lejto 1813 odpusté, raven zavol tiga, zavol kar so odpustili tistiga lejta davk od zémel in od hiš. Ta odpust je dan krajnski deželi, Goriški in Blaški Krasii. Kdor je na dolgu rečeniga lejta kaj plačal, naj se mu to zapiše za lejto 1814 in če je za lansko vse plačal, naj se mu lejtas 1815. za dobro perpiše.

Kar zadéne dolgove na tih davkih za lani 1814. so svetli Cesar dobrotno pervolili, de naj bodo v' dvojih Kvatrah opravljeni. Vsak naj bo tedaj polovico odrajtal do dneva po svetmu Petru in Pavlu, drugo polovico pa do dneva po svetmu Mihelu lejtas.

Tudi so vkazali na Duneju, de naj bo patenten davk zdajnega vojniga lejta 1815. po tukaj najdeni navadi razpisan.

Oznanimo te narviši sklepe vsim davčnim, in rečemo:

Odpušen dolg naj davkarji odpišejo davčnim, in naj ga jim po zgornih besedah perpišejo. Davkarji naj tudi kar narpréd zamorejo zapise patentniga davka spregledajo, naj nove zapise napravio za lejtas 1815 in razpise dajo med ludi, kaj koga na tim davku zadéva. Za to obrajtanje, zapise in isčišenje opravljenih takih davkov bomo vkratkim dali Kantonam poseben pisan navuk.

Za odrajt letašniga patentniga davka postavimo dva brišta: za prvo polovico je mali Serpan ali Juli, za drugo je Kozapersk ali Oktober lejtas; po tim naj se davčni na tanko ravnajo.

Lublana 24. Sušca 1815.

Franc Saveri od Fradenek,
naméstrn Poglavar.

Aloiz od in v' Kanal na Erenberg,
poglavaren Svetvavic.

t) COMISIA

za čištenje deželskih dolgov ino pensionov oznani²²⁾.

Prejšna Komisia je lani davolila 15. dan Kozaperska za zadni odlog svoje pisma in pravice vložiti;

Zdaj pa so novi Komisarji iz Parisa poslani, ktiri so kmalo od začetka razločili, de prvi in petnajsti kimovic je zadni odlog, prvi za bližne Intendancie, drugi za dalne;

Tudi se pensionistam škoda godi, ako na zanikerne predolgo čakamo, zatorej nova Komisia

SKLENE:

Pervo: Prihodni prvi kimovic je zadni odlog za štir bližne Intendancie, in petnajsti dan za dve dalni, to je Dalmacio in Dubrovnik.

Drugo: Po timu odlogu ne bodo nobene pisma al pravice več prejéte brez posebniga dovoljenja viši oblasti, ker zamudlivci tako rekoč se sami svoji pravici odpovedo.

Tretje: Kapitalistam in vuplavcam deželskiga dolga bomo v' kratkim oznanili, po kakšini poti bodo svoje pravice spričali.

V' Lublani 6. dan Velkiserpana 1811.

Komisarji za deželske dolgove čistit.

Cesarski kamrar, mojster prošná v' državnimu svetvalšu,
predsednik,

GRAF LAS KASES.

Zaslišavic v' državnimu svetvalšu,
BALBE.

Zaslišavic v' deržavnimu svetu,
CHAMBAUDOIN.

Zvolen skrivni pisar,
Touillet.

²²⁾ Fasc. 27, akt 30.

Prazgodovinska najdišča na Kranjskem.

Opisal Jernej Pečnik.

(Dalje in konec.)

Ajdovščina — Postojna. (Z. 22. C. X.)

1. *Vrhnika*. Tu je stalo rimsko mesto Nauportum, jako močno utrjeno. Segala je trdnjava od sedanje župne cerkve do Spodnje Vrhnike. Okoli je bil 2·2 m debel zid. Na oghih so bili štirioglati stolpi za brambo, vmes pa več okroglih stolpov. S cesarskim svetnikom Samuelom Jennyjem iz Predarlskega sva odkopala zid in stolpe. Štiri tedne sva imela 21 delavcev. Jenny bi bil izdal o tem izkopavanju knjigo, ako bi ga ne bila smrt prehitela. Ob vodi sva našla mnogo orožja: mečev, bodal, sulic in nožev, ter več tisoč svinčenih, rtastih krogelj, katere so metali s fračami. V Spodnji Vrhniki proti Ljubljani ob veliki cesti je stalo mogočno rimsko zidovje in zid je šel tudi ob vodi. Ni dvoma, da se bodo našle okoli Vrhnike še znamenite rimske izkopine. — Od Vrhnike proti Logatcu je šel čez hribe močen zid. Utrjena vrhova sta bila Strmica in Gradišče. Na gradiškem vrhu je bilo že prazgodovinsko stanovanje.

2. *Zaplana*. Pri župni cerkvi je bilo prazgodovinsko stanovanje.

3. *Šmihelj*, v hrenoviški župniji. Tu je bilo najmogočnejše, po naravi in z velikim nasipom izvrstno utrjeno prazgodovinsko stanovanje. Pod trdnjavo izvira 12 studencev. Okoli trdnjave, v grobeh, se je našlo veliko krasnega rimskega orožja in neštivilno pušic. Najbrže je tu stalo mesto Metullum, katero je cesar August premagal z veliko težavo.

4. *Postojna*. Na Starem gradu nad Postojno je bilo prazgodovinsko stanovanje.

5. *Hasberg*, nad gradom na hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

6. *Slavina*. Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

7. *Stuđeno*. Prazgodovinsko stanovanje.
8. *Otok*, pri Postojni. Lepo prazgodovinsko stanovanje.
9. *Razdrto*. Na višini, kjer se deli cesta na Vipavo in na Senožeče, znamenito prazgodovinsko stanovanje.

Sežana — Št. Peter. (Z. 23. C. X.)

1. *Št. Peter*. Na višini nad postajo je bilo najdenih več rimskih grobov in gori na hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

2. *Sv. Primož*, podružnica od Št. Petra proti Zagorju. Tu je z nasipom obdano stanovanje, v katerem so bivali ljudje v predrimski in v rimski dobi.

3. *Trnje*. Pri cerkvi prazgodovinsko stanovanje.

4. *Šilertabor*. Na hribu nad Zagorjem proti zahodu znamenito prazgodovinsko stanovanje. To trdnjavo so branili proti vzhodu in jugu velikanski, do 20 m široki nasipi, proti zahodu in severu pa strme skalnate pečine. Obljudena je bila ta močna trdnjava tudi za časa Rimljanov. Za nasipom proti vzhodu in proti Zagorju je polno predrimskih in rimskih grobov, kar kaže, da je za to znamenito točko teklo mnogo krvi.

5. *Gradišče*. Na hribu med Zagorjem in Knežakom je bilo zopet važno prazgodovinsko stanovanje z velikim nasipom. Krasne najdbe, igle in zapestnice, nam pravijo, da so tu bivali premožni ljudje. Dobili so tu nože in sulice iz hallstattske dobe ter srebrne in bakrene rimske novce. Tu okoli je polno grobov.

6. *Knežak*. Na višini proti zahodu od Knežaka zopet prazgodovinsko stanovanje in na pašnikih proti Trnovemu polno grobov in gomil iz hallstattske in prve rimske dobe. V gomilah so le žgani in bolj revni grobovi.

7. *Šembije*. Tu je zopet prazgodovinsko stanovanje in okoli grobišče iz raznih dob.

8. *Trnovo*. Prazgodovinsko stanovanje in grobovi iz pred-rimske in rimske dobe.

9. *Ilirska Bistrica*. Na višini zopet stanovanje in okoli grobovi. — Pri cerkvi sv. Ahca je bilo jedno izmed najstarejših prazgodovinskih stanovanj. Silno znamenit kraj. Dobijo se tu ostanki iz vseh dob, celo iz kamenene dobe. Pod stanovanjem gomile z žganimi grobovi.

10. *Gorenji Zemon*. Na njivah je mnogo rimskih in pred-rimskih grobov. Leta 1886. sem tu okoli izkopal precej čednih starin, katere bi morale biti v deželnem muzeju.

11. *Spodnji Zemon*. Tudi tu sem že prekopal leta 1887. veliko rimskih in pred-rimskih grobov z lepimi priložki, katere išči v muzeju.

12. *Prem*. Prazgodovinsko stanovanje.

13. *Dolénja Strážica*. Prazgodovinsko stanovanje.

14. *Visoki Vrh*. Na hribu prazgodovinsko stanovanje.

15. *Račice*. Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

16. *Hrušica*. Prazgodovinsko stanovanje.

17. *Gradišče*. Pri vasi lepo prazgodovinsko stanovanje.

18. *Senožče*. Južno od trga važno prazgodovinsko stanovanje.

19. *Dolenja Vas, Senodole in Storje*, povsod prazgodovinska stanovanja.

Lož — Čubar. (Z. 23. C. XI.)

1. *Križna Gora*. Ostanki črepinj, ki se dobivajo okoli cerkve na Križni Gori, dokazujejo, da je bilo tu stanovališče v hallstattski dobi. Pod goro proti zahodu sem prekopal več gomil in našel v njih pepel, črepinje, malo železa in redko sulico.

2. *Metle*, pri Blokah. Tu je bilo malo prazgodovinsko stanovanje. Napačna je trditev pisateljev, da bi bila pri Metlah kdaj stala trdnjava Metullum. (Prim. Valvasor »Ehre« III. 95—102.)

3. *Podcerkev*. Vas je na višini od Starega Trga proti Ložu. Tu je bilo velikansko prazgodovinsko stanovanje, kar dokazujejo visoki in široki nasipi, kakršni se vidijo le še pri Šilertabru. Mogoče je, da je tustala trdnjava Terpo. V trdnjavi

so sedaj njive. Na njivah so izkopal kmetje že jako lepe starine. Proti jugu po senožetih je polno žganih grobov.

4. *Šmarjeta*, pri Šneberku. Južno od cerkve je rimsko zidovje in malo naprej proti Šneberku je znamenito rimsko grobišče. Tu sem izkopal rimski daritveni altar. Našlo se je tudi več plošč z napisi. En napis je vzdan v cerkvi sv. Marjete, drugi so v gradu. V enem samem grobu sem našel l. 1886. tri kamenitne napise pri ostankih treh rimskih vojakov.

5. *Tomaža Vas*. Na višini od Starega Trga proti vhodu stoji cerkev sv. Tomaža in omenjena vas. Na senožetih nad vasjo je bilo veliko prazgodovinsko stanovanje. Tam nekje mora biti tudi grobišče, ki se pa še ni zasledilo.

6. *Sv. Andrej*, starotrška podružnica; tu je bilo znamenito prazgodovinsko stanovanje.

7. *Retje* pri Blokah. Pri vasi na hribu Tabor je moralo biti prazgodovinsko stanovanje.

8. *Prigorica*, pri Dolenji Vasi pri Ribnici. Tu sem našel zelo znamenito gomilo, obloženo s kamenitimi ploščami. Dal sem odpeljati 20 voz plošč, na dnu sem našel grob. Kopal bi bil dalje, a mi je zmanjkalo podpore.

9. *Dolenja Vas*. Pri župni cerkvi prazgodovinsko stanovanje.

Kočevje — Črnomelj. (Z. 23. C. XII.)

1. *Novi Tabor*, pri Črmošnjicah. Lepo prazgodovinsko stanovanje.

2. *Koprivnik*. Več rimskih grobov.

3. *Rimski svet* (Römergrund). Ob cesti iz Kočevja v Črnomelj je v hosti več prazgodovinskih gomil.

4. *Poljane*. Pri gradu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

5. *Jugarje*. Na hribu nad vasjo je bilo prazgodovinsko stanovanje.

6. *Mačkovec*. Pri vasi je bilo prazgodovinsko stanovanje; na njivah so našli kmetje veliko rimskih grobov z lepimi priložki.

7. *Štrekljavec* pri Semiču, rimsko grobišče se sledi na vrtovih in njivah.

8. *Rožá nec*. Pod cerkvijo sv. Jurja je bil Mitrasov tempelj v skalnati dolini; v naravni skali je vsekan lep rimski napis.

9. *Loka* pri Črnomlju. Tu so bile velike obokane rimske toplice. Kmetje so našli kamne z napisi in svinčene cevi.

10. *Črnomelj*. Od znamenitih rimskih kopel se vidi v vodi še tlak iz kamenitih plošč, zbitih z železnimi kljukami; okoli so ostanki poslopij. Našli so več kamnov s podobami in napisi. — Južno od mesta sem prekopal na graščinskih njivah več bogatih gomil. Krasne najdbe, velike železne zapestnice, igle itd., sem poslal v c. kr. dvorni muzej.

11. *Tanča gora*. Pri cerkvi je sled prazgodovinskega stanovanja.

12. *Vélikí Narájec*. Več gomil iz hallstattske dobe, v katerih sem našel lepe reči. V eni gomili sem izkopal 60 mrličev.

13. *Pusti Gradec*. Pri podružnici na višini je bilo prazgodovinsko stanovanje, okoli je tekla voda. Zunaj vode je grobišče, nad vodo so rimski grobovi. Na gradišču je stal grad tudi v srednjem veku. Zelo znamenit kraj.

14. *Tribučé*. Pri zidanju nekega poslopja so naleteli na rimsko grobišče, dobili so izredno lepe igle in posode. Tudi jaz sem tu več rečij izkopal za deželni muzej.

15. *Plešívica*. Pri cerkvi na hribu je bilo prazgodovinsko stanovanje.

16. *Mettlika*. Na višini nad mestom je bilo prazgodovinsko stanovanje in na Ivanetičevem vrtu več gomil. Na graščinskem vrtu in na njivah proti vzhodu so velike gomile. Na višini južno od mesta ob cesti proti Kulpi je bilo veliko rimsko grobišče. Istotako so se našli rimski grobovi na zahodni strani mesta.

17. *Primostek*. Na njivah pri vasi več rimskih grobov.

18. *Gradac*. V gradu je vzdán rimski kamen z napisom. Na njivah pri vasi več grobov iz hallstattske in rimske dobe. Pri cerkvi pri kloštru rimsko zidovje in na njivah rimski grobovi.

19. *Grm.* Pri vasi sem prekopal več velikih bogatih gomil in našel znamenite starine. V eni gomili je bilo do 80 mrličev.

20. *Podsemelj.* Na njivah na obeh straneh vasi neprekopane gomile.

21. *Kučar,* visok, strm hrib nad Kulpo, s katerega je lep razgled po Hrvaškem in po Beli krajini. Na vrhu hriba je bilo dobro utrjeno prazgodovinsko stanovanje, kjer je bivalo mnogo ljudi v hallstattski dobi. Okrog hriba so gomile.

22. *Otok.* V vasi pri Kulpi so stala slabo zidana poslopja rimskih podložnikov. Na pašnikih in njivah pri Otoku je veliko rimsko grobišče. Kmetje so našli lepih lončenih posod, igel uhanov in drugega lepoticja prav mnogo.

23. *Boršt.* Pri vasi so našli več rimskih grobov.

24. *Cerkvišče.* Vidijo se pri vasi ostanki nenavadnega rimskega zidovja in več rimskih grobov.

25. *Gornje Griblje.* Pri zidanju nove šole so našli več žganih grobov iz hallstattske dobe.

26. *Vránoviče.* Grobovi iz predrimske in rimske dobe.

27. *Krupa.* Pri gradu in pri vasi so že našli več grobov iz hallstattske in rimske dobe.

28. *Vinvrh.* Pri vasi je bilo prazgodovinsko stanovanje, našli so pa tudi rimske grobove.

29. *Kresinec.* Na njivah so našli že več rimskih grobov.

Ogulin — Vinica. (Z. 24. C. XII.)

1. *Vrh pri Vinici.* Na hribu je župna cerkev. Kmetje so našli na njivah že več prazgodovinskih in rimskih grobov in južno od župne cerkve lepo prazgodovinsko stanovanje. Na višini proti Kulpi so prazgodovinska bivališča in grobišča.

2. *Ogulin (vas) pri Vinici.* Deset minut od Kulpe je bila znamenita rimska trdnjava do 90 m dolga in toliko široka. Zid je bil 2 m debel. Ob obzidju je bilo več stolpov; eden je bil okrogel, drugi štirioglati. V tej trdnjavi so imeli Rimljani gotovo svojo posadko proti Panoncem. Kmetje so našli na

vrteh in njivah raznovrstne reči: igle, novce in orožje. Našel sem tam tudi bronast lijak za pretakanje vina. To je dokaz, da so imeli že Rimljani po teh krajih vinograde. Kmetje so izkopali tudi že več rimskih grobov. Ves kraj bi bilo treba še natančneje preiskati.

3. *Žeželj pri Vinici*. Ta kraj je znana Marijina božja pot. Na tem vrhu je bilo predzgodovinsko stanovanje.

4. *Zile pri Vinici*. Predzgodovinsko bivališče. Kmetje so na njivah odkrili že več grobov iz predzgodovinske in rimske dobe. V rimskih grobeh se je našlo mnogo orožja, sulic, nožev, bodal in drugih rečij. Gotovo mora biti tu znamenito grobišče. Toliko orožja druge grobi nimajo, kakor prav tu.

5. *Stari Trg pri Poljanah*. Na njivah je bilo lepo predzgodovinsko stanovališče. V bližini je več rimskih grobov. Od Starega Trga proti zahodu je podzemeljska jama. Tu je bilo predzgodovinsko bivališče, prav tako na hribu proti severu.

Krško — Brežice — Samobor. (Z. 22. C. XIII.)

1. *Studenec*. Južno od vasi lepo prazgodovinsko stanovanje in gomile.

2. *Brezovo*. Prazgodovinske gomile in več grobov.

3. *Roviše*. Na pašnikih sem prekopal že leta 1884. več gomil in našel v grobovih precej bogate najdbe za deželni muzej.

4. *Planina*. Pri vasi več gomil.

5. *Brezje*. Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

6. *Cicelj pri Raki*. Lepo prazgodovinsko stanovanje in gomile.

7. *Vrh pri Raki*. Prazgodovinsko stanovanje in grobovi.

8. *Raka*. Proti severu nad Rako na hribu zelo znamenito prazgodovinsko stanovanje.

9. *Gmajna* pod Rako. Todi je šla rimska cesta na Neviodunum. V zemlji leži velik, okrogel, obdelan rimski miljnik.

10. *Záloke*. Pri vasi veliko rimsko grobišče. Prekopal sem l. 1884. več sto grobov za deželni muzej in našel znamenite

najdbe, zlasti lepo okrašene steklene posodice. Pod vasjo je šla rimska cesta proti Veliki Vasi. Ob cesti se slede grobovi, rimsko zidovje in rimski most.

11. *Straža*. Pri vasi prazgodovinsko stanovanje. Na njivah so kmetje odprli že več rimskih grobov.

12. *Senúše*. Pri vasi so naleteli na rimsko zidovje in na več obzidanih rimskih grobov.

13. *Drenovec* nad Leskovicem. Todi se najdejo rimski grobovi. Znamenita je podzemeljska jama. Pri vhodu so jo zazidali najbrž ob času turških napadov. Gre se v jamo skozi ozko luknjo, potem se jama razširi, da je do 7 m visoka. Po najdenih črepinjah lahko sodimo, da so tu prebivali ljudje tudi v predrimskih in rimskih časih. Dobe se v njej tudi kosti od zverij. Dobro bi bilo to jamo natančneje preiskati.

14. *Velika Vas*. Skoz vas je šla rimska cesta. Ob cesti proti Drnovemu so zelo bogati rimski grobovi. Več sto sem jih že prekopal tu ob cesti in najdbe poslal v muzej. Zahodno od vasi je velika gomila.

15. *Gorica*. V okolici polno rimskih grobov.

16. *Drnovo* pri Krškem. Tu je stalo rimsko mesto Neviodunum. Na vsem prostoru obširne vasi je pod hišami rimsko zidovje. Rimske gorke kopeli se dobro poznajo in na pašniku na koncu vasi večje zidovje, kjer je bil kak tempelj. Od tod je držala široka cesta na Emono, Siscio in Crucium. Daleč ven so na obeh straneh teh cestâ rimski grobovi. Izkopal sem samo na Drnovem in ob onih cestah v teku osmih let več tisoč grobov iz časa od prvega do petega stoletja po Kristu. Priložki so ne-le važni, ampak tudi izvrstno ohranjeni. Našel sem zidane grobe, lepe kapelice in dobro ohranjeno slikarijo. Vso ravnino pokriva gramoz od Save, ki je nekdaj imela drugo strugo kot danes. Izkopal sem tudi več kamnov z napisi.

17. *Brege*. Vas leži 10 minut od Drnovega. Proti jugu, kjer so sedaj njive, je šla 9 m široka rimska cesta. Ob cesti sem prekopal veliko rimskih grobov.

18. *Vihre*. Tudi todi je šla rimska cesta. Našel sem rimski vodnjak, zidovje in grobove.

19. *Videm* pri Krškem. Na štajerski strani je Stara Vas, kjer so našli v gomili bronasto čelado. — Od Vidma proti vzhodu, na Libnem, je cerkev sv. Margarete. Tu je bilo zelo znamenito prazgodovinsko stanovanje in okoli gomile. Več gomil sem prekopal in lepe najdbe poslal v Joanneum v Gradec. Dovolj je še tu gomil neprekopanih.

20. *Gornje Skopice*. Todi je šla rimska cesta na Sisek. Nahajajo se ob cesti grobovi.

21. *Krška Vas*. Okoli vasi so na vse strani prazgodovinski in rimski grobovi. Vzidana sta v vasi dva rimska kamna z napisoma. Pozna se, kje je bil rimski most čez Krko.

22. *Brčice*. V gradu je vzidan znamenit rimski kamen. Okoli po njivah so grobovi.

23. *Čatež*. Pri vasi v hosti prazgodovinsko stanovanje in nekaj gomil, na njivah rimski grobovi. V vasi so se izkopali rimski kamni z napisi. Lep kamen z napisom je bil najden ob rimski cesti ondi, kjer se izteka Krka v Savo. Posvečen je bil vodnemu bogu Neptunu.

24. *Malence*. Vzhodno od vasi na višini je bilo prazgodovinsko stanovanje. Po hosti proti Čatežu je veliko gomil. Prekopal sem jih že brez števila. V nekem grobu sem našel klobuk, okinčan z bronastimi gumbki. Dalje sem našel mnogo nenavadno okinčane lončene posode, lepe igle, zapestnice. Poslal sem v deželni muzej vse te lepe najdbe. Blizu prazgodovinskega stanovanja so tudi rimski grobovi in toplice. Mogoče je, da so si rimski prebivalci, ko so jim Huni razdejali mesto Neviodunum, sezidali na Malencah trdnjavo. Na višini se namreč vidi več metrov debel zid iz lepo obdelanega kamna. Vmes so vzidani kamni z napisi. Vse to je prišlo z Drnovega.

25. *Mokrice*. V gradu je vzidan rimski miljnik.

26. *Zgornja Pirošica*. Pri vasi na njivah so ostanki velikih rimskih toplic, kar kažejo oboki in vodovod iz opeke. Zraven so rimski grobovi.

27. *Busšča Vas*. Pri vasi rimski grobovi; nad vasjo prazgodovinsko stanovanje.

28. *Stojanski Vrh*. Pri vasi so kmetje izkopali več rimskih grobov. V hosti je bilo prazgodovinsko stanovanje.

29. *Izvir*. Pod vasjo v dolini izvira potoček iz skalnate otlina. To vodo so Rimljani napeljali v Neviodunum. Vodovod je bil iz dobro žgane opeke in dolg dve uri hodâ. Več takih cevij sem poslal v deželni muzej. Pri izviru je bilo zbirališče vode obdano z močnim zidom, kar kaže tehnično izurjenost Rimljanov.

30. *Sv. Križ*, pri Kostanjevici. Na hribu, Starem Gradu, je bilo zelo znamenito prazgodovinsko stanovanje. Tu se dobivajo ostanki iz hallstattske, latenske in rimske dobe. Našli so se že tudi rimski kamni z napisi. Na njivah proti Sv. Križu je grobišče. Večinoma so žgani grobovi iz hallstattske dobe. Gori v trdnjavi sem našel mogočnega kamnitega leva, ki leži sedaj v veži deželnega muzeja. V srednjem veku je stal tu grad.

31. *Globočice*. Pri vasi prazgodovinsko stanovanje.

32. *Kostanjevica*. Na njivah proti vzhodu rimsko zidovje in rimski grobovi. Na pašniku je velika gomila, na kateri stoji zidanica.

33. *Dobe*. Pri vasi so našli več rimskih grobov in na pašniku gomilo.

34. *Ostrog*, pri Št. Jerneju. Skozi vas je šla rimska cesta. Na vrtovih in njivah sem prekopal več sto rimskih grobov. Tu je bilo grobišče mesta Crucium.

35. *Grublje*. Na tem mestu je stalo bogato rimsko mesto Crucium. Mozaični tlak in mogočno zidovje, gorke kopeli iz marmornatih plošč ter najdeni maliki in novci nam to spričujejo. Mesto je bilo manjše kot Neviodunum.

36. *Gradišče*, vas. Prazgodovinsko stanovanje; na njivah so se našli rimski grobovi.

37. *Spodnje Brezovo*. Na njivah rimski grobovi.

38. *Mehovo*. Na vrhu Gorjancev, eno uro hodâ od vasi Mehovo, ob hrovaški meji, je bilo v hallstattski dobi zelo zna-

menito stanovanje. Tu so morali biti hudi boji, ker je okoli polno gomil in raztresenih pušic. Malo naprej proti jugu je stala močna trdnjava z velikimi slikanimi dvoranami. Zraven je bil vodnjak, pet metrov širok in na štiri ogle zidan. Slutim, da so to mogočno trdnjavo sezidali Rimci, ko je bilo razdejano mesto Crucium.

39. *Vrhopolje*. Kmetje so našli na njivah več rimskih grobov z lepimi priložki.

40. *Sajevec*, pri Kostanjevici. Na košenicah sem prekopal nekoliko gomil iz hallstattske dobe. Našel sem več žganih grobov z zdrobljenimi posodami.

41. *Slinovec*. Tu na njivah je bilo veliko prazgodovinsko stanovanje. Mrliče so nosili pokopavat čez Krko v Sajevec.

42. *Stara Vas*, pri Št. Jerneju. Na pašniku pri vasi je rimsko grobišče. Našlo se je že več kamenitih plošč z napisi. Tam blizu prazgodovinsko stanovanje.

43. *Zásap*, pri Cerkljah. Pri vasi je bilo prazgodovinsko stanovanje z velikim nasipom. Na Kranjskem sem našel samo tu in pa pri Spodnji Straži in pri Vavti Vasi utrjeno stanovanje, ležeče v ravnini. V sosednjem grobišču so se našli kostnjaki iz hallstattske dobe z lepimi priložki, katere sem oddal v deželni muzej.

44. *Mlada Vina*. Ta kraj leži na hribu severno od Krškega nasproti Rajhenburgu in je silno zanimivo prazgodovinsko stanovišče. Obljuden je bil kraj v vseh dobah. Dobi se tu orožje iz jelenovih rogov, lončene posode iz časa stanovalcev na kolen in potem iz hallstattske dobe. — Pri cerkvi sv. Lovrenca na hribu so kmetje našli več rimskih grobov in v cerkev je vzidan rimski kamen z napisom, zraven je pa prazgodovinsko stanovanje.

45. *Pristava*. Pri vasi so našli kmetje rimske grobove.

46. *Malo Mraševo*. Pri vasi na njivah je veliko rimsko grobišče iz drugega stoletja.

47. *Zadovinek*. Na njivah več rimskih grobov.

48. *Rajhenburg*, na Štajerskem. Na griču, kjer stoji grad, je bilo veliko prazgodovinsko bivališče.

49. *Veliki Cirnik* pri Čatežu. Na hribu je bilo večje prazgodovinsko stanovanje.

50. *Leskovec*. V župni cerkvi je vzidan rimski milnik s podobami in napisom.

Znamenite osebe na poti skozi Ljubljano leta 1775. in 1776.

(Spisal dr. Fran Ilešič.)

»Wochentliches Kundschaftsblatt des Herzogthum Krain«, namenjen pouku v poljedelstvu, kmetijstvu vobče, je l. 1775. prinašal listo potnikov skozi Ljubljano; tudi v začetku l. 1776. jo nahajamo, a številka peta (z dne 3. februvarja 1776) je čitateljem naznanila: »Das Verzeichniß der Durchreisenden und der Marktpreise ist uns dießmal nicht eingeschickt worden«. Deveta številka (z dne 2. marca) pa je prinesla dopis: »Mein Herr! Daß Sie keine Anzeige von Durchreisenden mehr geben, hat nicht viel zu bedeuten; sie war ohnedies unvollkommen und wir ersahen daraus doch nicht, wer mit Haus- mit Frohnmith Lehenpferden gereiset ist. Daß Sie aber schon anfangen, auch die Marktpreise auszulassen; und niemals noch die Brodgewichtssatzung in ihr Blatt gesetzt haben, das ist Ihnen nimmer zu verzeihen«. Urednik je dopisu dodal ta-le odgovor: »Mein Herr! Streichen Sie die ersten Zeilen durch, ändern Sie ein und anders Wort und senden Sie dieß ihr Briefchen demjenigen zu, der mir die verlangten Punkte zuschicken, und zwar zur rechten Zeit zuschicken sollte. Vergebens verlangen Sie von mir eine Nachricht, welche ich nur, durch Beyhilfe eines andern, der sie nicht mittheilen will, geben kann. Wären manche Leute mehr patriotisch gesinnet, hätten sie mehr Lebensgeister, würde vieles ein anderes Aussehen haben«.

Najbrž so bile prve besede dopisnikove ironične, zato je urednik odgovoril, da so vredne črtanja; tožba urednikova o

nedostatku patrijotske vneme pa kaže, da je list že v drugem letu svojega obstanka počel hirati¹⁾. In v istini je v zadnji številki tega leta (28. decembra 1776) naznanil: »Der Tod des Blattes ist beschlossen und daß ich es ohne Umschweif sage, heute erscheint es zum letzten male«. Kakor se vidi iz nadaljnega tolmačenja urednikovega, je podjetje imelo nasprotnike, a v boju z njimi so njegovi prijatelji pobegnili ter ostavili urednika samega, ki pa sam za delj časa ni zmogel gradiva za svojo zgradbo; občinstvo ni umelo važnosti njegovega dela, »es verräth sich in dem Publikum ein den Schauspielen (listu) ganz entgegengesetzter, ein verdorbener Geschmack, die kleine Ausgabe wird für ganz verworfen angesehen«; bolniki, ki jim je hotel dati leka, ne slušajo njegovega glasu.

Plemstvo (na kmetih) se za stvar ni zanimalo, prim. številko z dne 30. marca, 1776, kmetje pa seveda sami nemški pisaniga lista niso umeli. Kdo naj bi potem bil listu podpornik?

* * *

Kdor ve, kako v znanstvenem delu vsaka malenkost o svojem času prav pride, ta me bo opravičil, če tukaj navedem najbolj znane potnike skozi Ljubljano.

1775.

21. februarja 1775 je potoval: grof Edling v Gorico, 4. marca: grof Edling iz Gorice v Loko²⁾, 8. marca: baron Brigido³⁾ v Trst, 10. aprila: pl. Buzeti⁴⁾ v Istrijo 15. aprila:

¹⁾ Ali so oblastva listu morebiti zamerila, da je v drugem letniku, hoteč biti zabavnejši, prinašal poleg kmetijskih stvari i druge novice, osobito politične?

²⁾ Ivan Nep. Edling, glavar loškega gospostva; potoval je gotovo v Gorico k nadškolu Rudolfu pl. Edlingu; vrnil se je 4. marca. Prim. 9. maja, 13. in 14. julija, 6. avgusta.

³⁾ Kateri Brigido je bil to, se za trdno ne more reči.

⁴⁾ Ignacij Kajetan Buzet pl. Faistenberg je 1774 postal prošt v Pazinu, od 1796 škof tržaški (do 1803). Prim. Izvestja VIII. 71. Leta 1775.

Inocencij baron Taufferer v Stičino, 9. maja: nadškof goriški (Edling z Dunaja v Stičino in odtod pojde v Gorico, 10. maja: škof tržaški z Dunaja v Trst⁶⁾, 25. maja: grof Inzaghi, škof tržaški, iz Trsta na Dunaj, 26. maja: grof Inzaghi, škof tržaški, iz Trsta na Dunaj, 31. maja: grof Bathiani iz Benetek na Dunaj z velikim spremstvom⁷⁾, 13. julija: grof Edling iz Ajdovščine v Škofjo Loko, 14. julija: grof Edling iz Ajdovščine v Škofjo Loko, 21. julija: grof Edling, kanonik, iz Gorice na Dunaj⁷⁾, 27. julija: Lovro Janša, »Hofmaler«, na Gorenjsko, 4. avgusta: baron Zois pl. Edelstein na Gorenjsko, 5. avgusta: grof Inzaghi, iz Idrije tja⁸⁾, 6. avgusta: grof Edling, glavar loškega gospostva, v Stičino, 9. avgusta: Josip baron Zois pl. Edelstein v Postojno, 26. avgusta: pl. Buseti iz Ljubljane v Istrijo, 1. septembra: »Bergat grof Inzaghi« s 4. rudniškimi oficijanti iz Ljubljane v Idrijo, 9. oktobra: grof Inzaghi, škof tržaški, iz Gradca v Trst, 12. oktobra: ravnatelj Kumerdej iz Ljubljane na Gorenjsko, 17. oktobra: grof Thores iz Ljubljane v Gorico⁹⁾, 20. oktobra: grof Torres z Dunaja v Gorico, 26. oktobra: oba gospoda Kappus pl. Pichelstein iz Ljubljane na Dunaj¹⁰⁾, 27. oktobra: baron Zois iz Ljubljane na graščino Brdo (»Eckh«) na Go-

je bil Gabrijel pl. Buzet assessor šolske komisije v Ljubljani, Ivan Nepomuk pl. Buzet 1782 svetnik deželne vlade kranjske. -- Prim. 26. avgusta, 11. in 13. decembra.

⁶⁾ Baš leta 1775. je postal škof tržaški Fran Filip grof Inzaghi. Prim. 25. in 26. maja, 9. oktobra, a tudi 5. avgusta in 1. septembra.

⁷⁾ Oni, po kojega trudu se je l. 1776. Reka ločila od avstrijskih dednih dežel?

⁸⁾ Morebiti Vaclav grof Edling, ki je leta 1787. bil konsistorijalni svetnik in infuliran prelat na Dunaju.

⁹⁾ Prim. 1. septembra. Za Ferdinanda III. in Leopolda I. je bil Abundus Maria Inzaghi dvorni komorni svetnik in višji rudniški nadzornik v Idriji in je dobil baronstvo, pozneje grofovstvo.

¹⁰⁾ O grofu Torresu, delavnem na šolskem polju, glej Apihovo razpravo »Ustanovitev narodne šole na Slovenskem«. Letopis Matice Slovenske 1894 in 1895. -- Prim. 20. oktobra, 28. dec. in 14. jan. 1776.

¹¹⁾ Prim. poslovenitelja Felbingerjevega »Kern des Methodenbuches« (Sern ali Vonusetek).

renjskem, 9. novembra: duhovnik Prener¹¹⁾ iz Ljubljane na Dolenjsko, 15. novembra: škof s kanonikom pl. Ricci iz Ljubljane na Dunaj¹²⁾, 11. decembra: pl. Puseth, prošt pazinski, v Trst, 13. decembra: pl. Puseth odtod na Štajersko, 28. decembra: kanonik grof Torres, iz Ljubljane v Gorico.

1776.

14. januarja: dva grofa Torres na Dunaj.

Mali zapiski.

Prispevek bibliografiji Paglovčevih spisov. Na 78. strani »Izvestij« XIV. omenja životopisec Franciška Mihaela Paglovca Viktor Steska tretje izdaje »Zvestega tovarša«, izšle leta 1767. v Ljubljani iz tiskarne Janeza Friderika Egerja. V podpisane knjižni zbirki se nahajata dva različna natiska te knjige — oba z letnico 1767; v obeh stoji v predgovoru »Tobiovim bukvam« pripomnja, da »fo se supet sdei v' druk dali she ta tretjikrat«. Navesti hočem najprej naslov izvoda, ki se mi vidi starejši. Tega imenujem *A*; mlajši, gotovo nekaj let pozneje natisnjeni izvod s paletnico 1767, zovem *B*. Izvod *B* sta dobila pod oči Viktor Steska in pred njim J. Marn (gl. Jezičnik XXII, 15, 16); natisak *A* jima je bil neznan. Naslovna stran izdaje *A* navaja tole (kar je tu razreženo natisnjenege, opremljeno je v izvorniku z majuskuli):

Svesti tovarsh | enga sledniga | christiana, | katiri
tkusi ta | catechismus, ali potrebni Ker- | fhanski Navuk niemu kashe
to pravo | pot pruti Nebessam, | inu skusi te | Tobiove | bukve, |
ali | historio od Tobia. | Inu skusi dvanaisf Regelze ga vuzhy po |
tajfli prou hoditi, inu skusi ene, inu druge Mo- | litve sa Boshjo pomuzh
proffiti k' nuzu mladim, | inu starim, ledig, inu sakonskim, gmein, | inu
delounim ludem. | Ukup sloshene, inu pobulshane | v' druk dane. | Skusi
eniga Malhnika is Gorenške | Crainske strani. | (Črta) Na pervolenie vikshi
Duhoune Gosposke. | (Dve vzporedni črti.) Labáci. | Typ. Jo. Frid. Eger.
Incl. Prov. Carn. Typogr. | Anno 1767.

¹¹⁾ Prenner Jakob, ki je spisal »Dobru spomincine na bounike«. V Zellu 1787? (Ta Jakob Prenner je umrl kot jubilirani deficiént in pomožni svečnik v Deutschlandsbergu dne 11. maja 1829; tam je preživel zadnja leta.)

¹²⁾ Pač ljubljanski škof Herberstein.

Rdeče je natisnjena prva, peta, deveta, trinajsta, dvajseta in triindvajseta vrsta. A sedaj si oglejmo naslov mlajše izdaje *B*. Isto naslovno besedje je razporejeno v prav tolikih vrstah kakor v *A*. Na prvi površni pogled ista izdaja in vendar nas uveri natančneje primerjanje obeh naslovnih stranij *A* in *B*, da sta pred nami dva različna natiska. Razlikujeta se zlasti po črkah 14. do 17. vrste, ki so v *A* drobnejše, ličnejše. V 6. vrsti stoji v *B* »kathe« namestu »kashe«, kakor ima pravilno *A*. V 20. vrsto se je ukradla v *B* pomota »Mafknika«, ki ne kazi naslova *A*. V isti vrsti je zabeleženo v *B*: »Gorenske«, dočim ima *A* »Gorenske«. V predzadnji vrsti je izpala v *A* konec okrajšane besede »Typogr« pika, ki je ni izgrešil stavec izvoda *B*. Obe izdaji sta izšli v mali osmerki. *A* šteje 205 + 3 strani, ki jih konec knjige zajema »Index, Ali Zagar teh Navukov, Molitouz, inu drugih lepih rezhy, katire fo sapopadene v' tih Bukvah«. Izdaja *B* ima le 198 + 4 strani »Indexa«. Odkod ta razlika? V izvodu *A* stoji takoj za naslovnim listom kratek navod za čitanje pod zaglavjem: »Tabla | teh | buhshtabou, | inu | visha fe navuzhiti Crainsku, ali | Slovensku brati«. Prva stran tega abecednika obsega črke razne velikosti in oblike, druga in tretja stran zloge. Razdeljen v posamezne zloge je na četrti strani križ, čast bodi . . . in dva krščanska pozdrava. Na peti strani je pod naslovom: »Visha befede flagati, inu brati | fe uzhati« — natisnjen zopet in razdrobljen v zloge križ, »oča naš« in »češena si Maria« segajoča še tudi na šesto stran. V dolenjem delu te strani je zabeležen Karola Peera škofijski »Imprimatur« izza 30. dne sušca 1760. Izdaja *B* nosi istodobni »Imprimatur« na naslovnega lista drugi strani, ki je v izvodu *A* prazna. Kakor drugi natisk »Zvestega tovarša« od leta 1745. ima tudi tretji natisk *A* od leta 1767. navod za čitanje. Izdaja *B*, izpustivša ta navod, je mlajša in ni izšla leta 1767., kakor stoji natisnjeno na naslovni strani.

Razliko obeh natiskov kažeta prvi strani besedila. Knjigi se začneta s katehizmom. *A* ima gori v desnem voglu pag. št. »9«, *B* nima nobene številke zgoraj. Cvetlični okraski nad naslovom »Catechismus« so različni. Ob besedi »Catechismus« tiči v *A* vejica, ki je izostala v *B*. Inicijalki *N* si nista ednaki. Natisk *A* ima za par milimetrov ožje vrste nego *B*. V *A* je spodaj poln znak: »A«, v *B* samo »A«. V osmi vrsti ima *A* en zlog več nego *B*. Navzkrižne so si tudi nekatere besede na prvi strani. V *A* je »povele«, v *B* »pouele«; *A* naprej, *B* neprej; *A* ludem, *B* ludim; *A* stvarov, *B* stvarou; *A* sposnou, *B* sposnau; *A* S. Ray, *B* S. S. Ray; *A* v' tim, *B* u' tim; *A* v' njega, *B* u' nega; *A* v' ufih, *B* u' vfih. Takih drobnih razlik je polno v obeh knjigah. Navedem le še nekatere: *A* 52: Bug, *B* 45: Bog (številka poleg črke pomeni stran); *A* 56: k' nezhafti, *B* 49: k' nazhafti; *A* 57: pufti pred nashimi ozhmy videozhe biti mafzhzuvanie, *B* 50: pufti pred nashimi ozhmy videozha

biti mathzhvania; *A 86*: je on ukasal fvojmu Synu, *B 79*: je on ukasal fvojmu Synovu; *A 87*: Njegovi perjateli, *B 79*: Niegovi perjatli; *A 87*: od mladih nuh, *B 80*: od mladih nog; *A 88*: tu delu tiga hkanja, *B 81*: tu dellu tiga h' kania; *A 88*: bil, *B 81*: biu; *A 101*: bal, *B 95*: bau; *A 102*: dodeliu, *B 95*: dodelou; *A 115*: k' fvojmu Taftovu, *B 109*: k' fvoimu Taftovo itd. Dasi sam poln gob popravlja natisk *B* marsikak nedostatek izdaje *A*. Tej sta na str. 21. za: »inu terdnu naprei vsetje tiga pobulfnania v Serzu« izpadli besedi: »obuditi more«, ki jih je dostavil *B*. V litanijskih molitvah stoji v *A 32*: Nebeska Kraliza vfelei fe — *B 25* ima pravilno: vefeli fe. V molitvah »v' zaitu voiske zhes Turka« je izostal za verzikulom: Reffui tvojo jeso fhes Aide, kateri tebe nesposnajo — v *A 58* odgovor, ki se nahaja v *B 51*: Inu zhes Kraleftva, katere fvojga S. Imena naklizhejo. — Glede na obseg se krijeta samo prvi strani t. j. *A 9* in *B 1*, nastopni strani sta si navzkriž za en zlog, tretji za eno vrsto. Različne so vinjete v obeh natiskih in tudi papir.

Paglovčevemu »Zvestemu tovaršu« se je prav tako godilo kakor njegovemu »Kempenzarju«. Obe knjigi so ponatiskavali založniki ne izpremenivši niti števila izdaje, na »Tovaršu« niti letnice. Tri »Kempenzarjeve« izdaje iz leta: 1788., 1799. in 1807. — in morda še katera — imajo na naslovni strani opomnjo: »k' tretjemu na fvitlu dane«, dasi so šle že četrtič, petič v dežel. V minulem stoletju je krenil na to pot Ničman ponatiskovavši Jurčič-Stritarjevega Prešerna s paletnico 1866.

I. Vrhovnik.

Slovenska knjiga iz leta 1735. V literarni suši v prvi polovici 18. veka je izšlo kaj malo slovenskih knjig, pa tudi med temi maloštevilnimi doslej niso vse knjige znane. V dokaz bodi knjižica iz l. 1735., ki jo hrani frančiškanska knjižnica v Ljubljani. Naslov se glasi: POMUZH | Shivim, Umirejezhim, inu Mertvim | Ali | BUKVIZE | BRATOU | -SHINE | Britkiga Smertniga Ter | plenja CHRISTUSOVIGA | NA S. KRISHU | U' Lublani u' Zerkvi Sve | tiga Jacoba tiga Tovarshhta JE | SUfoviga gori postavlene, od Ale | xandra tiga Imena Sedmiga Rim | fkiga Papesha u' Lejtu 1655. peter | jene, inu od Benedikta tiga Imena | Trinajftiga, tej veilki Rimski od | Dobre Smerti imenvani Bratovfhini perdrushene u' Lejtu 1729. Labaci Typ. Adami Frid. Reichhardt | Incl. Prov. Carn. Typog. 1735. 24°. Str. E₃ (= 100). — Knjižica je razdeljena na tri dele: 1. Pravila in odpustki bratovščine. 2. Litanije in druge molitve. 3. Spominji krščanski za vsakega, ki želi živeti in umreti v milosti božji. — Jezik je zanimiv. Za zgled naj sledi tu 20. »spominj«: Spomni, o kršenik, de, nemore dergači bite, ampak de pójdeš u' to velko hišo te večnosti, Ali u' večnost tiga raja, brez straha, de ga zgubiš, ali u' večnost pàkla, brez upanja, de kedaj izideš. Imaš živeti, ali uselej zveličan, inu nigdar nesrečen, ali uselej ferdaman, inu nigdar srečen. De bi ti zastopil, kaj

pomeni leto uselej, inu leto nigdar! bi ne bilo treba te naganjat h' pokuri; dokler be izvolil z enim Svetim življenjam ožihrat to uselej se veseliti brez nigdar terpeti. Leto uselej uzdrži več milion let, koker de je listja na drevjo etc. — Na to knjižico je sicer že opozoril I. V. v »Izvestjih muzejskega društva za Kranjsko«, 1895, 86., a nepopolni izvod, ki ga hrani muzejska knjižnica je iz l. 1740., torej bržkone druga izdaja.
V. Steska.

Posestva ljubljanskega jezuitskega kolegija v 17. veku. Ljubljanski jezuitje so si že tekom 17. veka pridobili zunaj Ljubljane več posestev, deloma v dar, deloma so jih kupili. Gradič Rakovnik (Kroissenegg) je dobil kolegij l. 1601., a obdržal ga je samo do l. 1605., ker je med tem časom dobil za dijake in profesorje bolj primerno izletišče, namreč posestvo pod Turnom (sedaj Tivoli). Pozneje je Rakovnik kupilo ljubljansko semenišče. — Leta 1602. so jezuitje od nadvojvode Ferdinanda dobili cerkev na Rožniku z gozdičem pri cerkvi in dvema podložnikoma. Škof je v to podaritev precej dovolil, a stolni kapitelj se je ustavljal, tako da je nastala pravda med kapiteljnom in jezuiti, ki je trajala 3 leta. Nasledek pravde je bil, da je jezuitom ostal samo podložnik na Rožniku, na čigar zemljišču je stala cerkev. Ostala je pa cerkev podružnica župnije sv. Petra in je imela pod gričem svojega podložnika, ki je bil njen cerkovnik. — Dne 11. decembra 1616 je nadvojvoda mesto nekega vicedomskega ribnika podaril jezuitom ribštvo v potoku Brezavščeku pri Brezavcu. — Travnik Otok ob Ljubljani je l. 1642. podaril cesar Ferdinand III. — Hišo pod Pečjo ob Ljubljani pod cerkvijo sv. Ane je kolegiju volil Daniel pl. Wautschern l. 1670. — V začetku 18. stoletja so jezuitje dobili posestva v Zaklancu, na Tolstem Čelu, v Horjulu, v Dobrunjah, v Poljanah, v Ligojni in v Bizaviku. Vladarji so potrjevali jezuitom posestva in svoboščine. Ferdinand III. jim je potrdil svoboščine dne 8. marca 1644; vmes je omenjena tudi podaritev ribštva v Brezavščeku pod Ljubljano, travnika Otok pri Podpeči ob Ljubljani, kateri je nekdanj spadal pod deželno glavarstvo, in beneficij sv. Trojice, katerega so dobili dne 12. decembra 1626. Leopold I. jim je potrdil svoboščine dne 11. septembra 1700, Jožef I. jih je potrdil rektorju Simonu Krhnetu (Kärhne) dne 13. februarja 1706, Karol VI. rektorju Josipu Spindlerju 29. maja 1715 in cesarica Marija Terezija rektorju Volbanku Valvasorju dne 20. januarja 1751. Kolegij so vpisali v deželsko glitno knjigo, njegov vodja je bil v stanu prelatov.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blašnikovi nasledniki v Ljubljani.

